

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY KOZŁOWO

Część I

Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr ....
Rady Gminy w Kozłowie
z dnia ..... r.

Wykonanie opracowania

Opracowanie zostało wykonane na zlecenie Wójta Gminy Kozłowo. Podstawę formalną opracowania stanowi umowa zawarta pomiędzy Wójtem Gminy Kozłowo a INPLUS Sp. z o.o.

Celem opracowania jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. Powyższe opracowanie obejmuje obszar gminy Kozłowo.

INPLUS Spółka z o.o.
10-686 Olsztyn
Ul. Wilczyńskiego 25E/216
biuro@inplus.pl
www.inplus.pl

BDK. s.c Biuro Architektoniczno - Urbanistyczne
J. Dubowik, Sz. Zabokrzecki, M. Kopliński
10 - 683 Olsztyn
Ul. Wilczyńskiego 25e/221

Opracowanie wykonał zespół w składzie:

Główny Projektant

mgr inż. arch. Marian Kopliński (upr. urb. Nr 963/89)

Projektanci

mgr inż. Maria Bohutyn

inż. Anna Wojtkun

mgr inż. Anna Serguć

mgr Szymon Truszczyński

mgr inż. Arkadiusz Świder

mgr inż. Piotr Gromelski

Spis treści

1 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania terenu oraz stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony.....	5
1.1 Położenie gminy	5
1.2 Gmina Kozłowo w Planie Województwa Warmińsko-Mazurskiego	6
1.3 Struktura zagospodarowania przestrzennego gminy	6
2 Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego....	10
2.1 Struktura fizjograficzna	10
2.1.1 Położenie fizyczno-geograficzne.....	10
2.1.2 Rzeźba terenu oraz budowa geologiczna i geomorfologia	11
2.1.3 Surowce mineralne	12
2.1.4 Gleby	13
2.1.5 Wody podziemne i gruntowe	15
2.1.6 Wody powierzchniowe	16
2.1.7 Klimat.....	19
2.1.8 Roślinność	21
2.1.9 Świat zwierząt.....	22
2.2 Obszary i obiekty chronione	23
2.2.1 Obszary Chronionego Krajobrazu	23
2.2.2 Pomniki przyrody.....	24
2.2.3 ECONET	25
2.2.4 Korytarze ekologiczne.....	25
2.2.5 Lasy ochronne	25
2.2.6 Strefy ciszy.....	26
2.3 Antropizacja środowiska przyrodniczego	26
3 Stan prawny gruntów	39
4 Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	41
4.1 Rys historyczny	41
4.2 Obiekty wpisane do rejestru zabytków	42
4.3 Obiekty wpisane do ewidencji zabytków	43
4.4 Stanowiska archeologiczne	51
4.5 Strefy ochrony konserwatorskiej.....	51
4.6 Aleje przydrożne	52
4.6 Inne obiekty o wysokich walorach kulturowych	52
5 Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia.....	53
5.1 Demografia	54
5.2 Prognoza demograficzna	59
5.3 Rynek pracy	60

5.4 Bezrobocie	62
5.5 Źródła utrzymania ludności oraz wykształcenie mieszkańców.....	64
6 Infrastruktura społeczna	65
6.1 Mieszkalnictwo.....	65
6.2 Ochrona zdrowia	66
6.3 Oświata	66
6.4 Kultura, turystyka i sport	67
7 Budżet	68
7.1 Dochody budżetowe gminy Kozłowo.....	70
7.2 Wydatki budżetowe gminy Kozłowo	71
8 Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia oraz występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych	73
9 Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami	74
9.1 Sieć drogowa	74
9.2 Transport kolejowy	76
9.3 Ścieżki rowerowe.....	77
9.4 System zaopatrzenia w wodę.....	78
9.5 Sieć kanalizacji sanitarnej	79
9.6 Gospodarka odpadami	80
9.7 Gazownictwo.....	80
9.8 Elektroenergetyka.....	80
9.9 Zaopatrzenie w ciepło	81
10 Obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów odrębnych	82
11 Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych	84
11.1 Udokumentowane złoża kopalin	84
11.2 Wody podziemne	84
11.3 Tereny i obszary górnicze	84
12 Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy	86
13 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	87
14 Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.....	88
15 Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.....	90
SPIS TABEL	91
SPIS RYSUNKÓW	92
SPIS WYKRESÓW.....	92

1 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu oraz stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony

1.1 Położenie gminy

Gmina Kozłowo położona jest w południowej części województwa warmińsko - mazurskiego w powiecie nidzickim. Na terenie powiatu sąsiaduje z gminami: Działdowo, Iłowo, Janowiec Kościelny, Nidzica, Olsztynek, Grunwald i Dąbrówno.

Rysunek 1. Gminy sąsiadujące z gminą Kozłowo
Źródło: <http://www.kozlowo.pl>

Obszar gminy zajmuje powierzchnię 25427 ha. Układ funkcjonalno-przestrzenny dzieli gminę na dwie części: północną - tereny rolnicze, lasy i jeziora, południową - tereny rolnicze i lasy.

Na terenie gminy znajdują się 36 miejscowości zgrupowanych w 28 sołectwach. Liczba mieszkańców wynosi 6409 osób. Gęstość zaludnienia

wynosi 24 osoby na km² (średnia w województwie 59 os./km²). Centrum administracyjnym gminy jest miejscowość Kozłowo.

Gmina leży w pobliżu skrzyżowania szlaków komunikacyjnych drogowych o znaczeniu krajowym: drogi krajowej nr 7 umożliwiająca komunikację z Warszawą, Gdańskiem oraz pośrednio z Olsztynem, a także i regionalnym: drogi wojewódzkie nr 545 Działdowo - Szczytno, nr 538 Nowe Miasto Lubawskie - Rozdroże - Olszewo. Ponadto przez teren gminy przebiega linia kolejowa nr 216 relacji Olsztyn - Działdowo.

1.2 Gmina Kozłowo w Planie Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Usytuowana przestrzennie w pobliżu Działdowa (subregionalnego ośrodka rozwoju) oraz Nidzicy (ponadlokalnego ośrodka rozwoju), w hierarchii sieci osadniczej województwa warmińsko-mazurskiego, gmina Kozłowo stanowi lokalny ośrodek rozwoju.

Gmina należy do Działdowskiej strefy polityki przestrzennej, której kierunki rozwoju powinny zmierzać do rozwoju wielofunkcyjnego z dalszym rozwojem wiodącej funkcji rolnej, a w szczególności gospodarki żywnościowej z dynamicznie rozwijającym się przetwórstwem rolno-spożywczym.

1.3 Struktura zagospodarowania przestrzennego gminy

Podstawowy układ sieci osadniczej

Obszar gminy podzielony został administracyjnie na 28 sołectw obejmujących 36 miejscowości. Miejscowości zlokalizowane w północnej części gminy mają charakter turystyczno-rekreacyjny oraz rolniczy, natomiast południowa część gminy to obszary rolnicze.

Tabela 1. Wykaz sołectw w gminie Kozłowo

Lp.	Sołectwo
1.	Bartki
2.	Browina
3.	Cebulki
4.	Dziurdziewo
5.	Górowo
6.	Kozłowo
7.	Krokowo
8.	Michałki
9.	Niedanowo
10.	Pielgrzymowo
11.	Rogóż
12.	Sarnowo
13.	Siemianowo
14.	Sławka Mała
15.	Sławka Wielka
16.	Szkotowo
17.	Szkudaj
18.	Szymany
19.	Turowo
20.	Turówko
21.	Ważyny
22.	Wierzbowo
23.	Wola
24.	Zabłocie
25.	Zaborowo
26.	Zakrzewo
27.	Zakrzewo
28.	Zalesie

Źródło: <http://www.kozlowo.pl>

Główną dominantą w strukturze osadniczej gminy jest miejscowość Kozłowo zlokalizowana przy jednym z głównych szlaków komunikacyjnych gminy, tj. drodze wojewódzkiej nr 545. Miejscowość gromadzi 22% ludności gminnej. Ponadto w Kozłowie występują obiekty usługowe, w tym usług publicznych, tj.: Urząd Gminy, ośrodek zdrowia, zespół szkół, poczta, bank spółdzielczy. W Kozłowie zlokalizowany jest również obiekt o funkcji produkcyjnej - gorzelnia.

Ośrodkiem dominującym w sieci osadniczej jest również miejscowość Szkotowo, która położona jest w północnej części gminy, nad jeziorem Szkotowskim. Jest to miejscowość o charakterze mieszkaniowo-rekreacyjnym. Jest to druga pod względem wielkości miejscowość gminna, którą zamieszkuje 435 osób (7% ludności gminnej).

Zarówno Kozłowo jak i Szkotowo stanowią główne elementy sieci osadniczej gminy pełniąc przede wszystkim funkcje ośrodków budownictwa

mieszaniowego. Ponadto, Kozłowo funkcjonuje jako ośrodek gminny oraz centrum usługowe, natomiast Szkotowo jako miejsce lokalizacji funkcji rekreacyjnych.

Znaczącymi ogniwami sieci osadniczej są Sławka Wielka (419 osób, 7% ludności gminnej) oraz Sarnowo (402 osoby, 6% ludności gminnej).

Pozostałe ośrodki stanowią uzupełnienie powyżej opisanego układu.

Struktura funkcjonalna

I. Dominującą funkcją gminy jest rolnictwo. Stworzone na bazie byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych gospodarstwa wielkoobszarowe znajdują się w środkowej i północnej części gminy, natomiast tzw. gospodarstwa indywidualne zlokalizowane są w południowo - wschodniej części gminy oraz wzdłuż jej zachodniej granicy.

II. Kolejnym elementem struktury przestrzennej są obszary zabudowane i zurbanizowane. Główny typ zabudowy występujący na obszarze wiejskim to zabudowa zagrodowa oraz nowoczesna zabudowa jednorodzinna, której największy rozwój nastąpił w: Kozłowie, Szkotowie, Miłkowcu, Sątowie, Kownatkach. Miejscowo występują także obszary zabudowy wielorodzinnej. Są to głównie zabudowania powstałe w latach 80-tych XX-wieku.

Funkcja rekreacyjna skoncentrowana jest w pobliżu jezior: Szkotowskiego i Kownatki - głównie w miejscowościach: Szkotowo i Kownatki.

Funkcje usługowe występują na terenach skupisk zabudowy mieszkaniowej. Są to zarówno drobne obiekty usługowe, np. sklepy spożywcze, jak też szkoły podstawowe (Kozłowo, Rogóż, Szkotowo, Sarnowo, Szkudaj i Zaborowo). Najwięcej usług skupia się w miejscowości Kozłowo.

Obszary o funkcji produkcyjno-usługowej występują w miejscowościach: Turówko, Szkotowo, Lipowo, Sławka Wielka, Kozłowo i Cebulki. Są to obiekty i obszary produkcji rolno-spożywczej oraz zwierzęcej.

III. Pozostałą część terenu gminy zajmują tereny niezurbanizowane, do których zalicza się obszary leśne, wody powierzchniowe i nieużytki.

Formy zabudowy

W miejscowościach położonych w granicach gminy Kozłowo dominuje typowo wiejska forma zabudowy - zabudowa zagrodowa. Występują też dwu-, trzykondygnacyjne budynki wielorodzinne powstałe w latach 90 - tych XX wieku, typowe dla tamtejszego okresu. Powstają również nowe budynki mieszkaniowe jednorodzinne oraz rekreacji indywidualnej - rozwój tego rodzaju zabudowy ma miejsce szczególnie na obszarach rekreacyjnych gminy.

2 Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego

2.1 Struktura fizjograficzna

2.1.1 Położenie fizyczno-geograficzne

Centrum administracyjnym gminy jest Kozłowo, oddalone od stolicy województwa - Olsztyna o ok. 60 km.

Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski [Kondracki, 1994] gmina Kozłowo położona jest na granicy dwóch prowincji:

➤ Niż Środkowoeuropejski

- Podprowincja: Pojezierza Południowobałtyckie

- makroregion - Pojezierze Chełmińsko - Dobrzyńskie,
- makroregion - Nizina Północnomazowiecka.

- mezoregion Garb Lubawski - pow. 1 924,0 km²; obejmuje północną część gminy Kozłowo; obszar o zróżnicowanej formie ukształtowania terenu (wysoczyzny i obniżenia) obejmujący głównie wysoczyzny z kulminacjami sięgającymi 200 - 215 m n.p.m.;

- mezoregion Wzniesienia Mławskie - obejmuje południową część gminy Kozłowo; tworzą go płaty wysoczyzny z licznymi formami morenowymi oraz silnie urozmaicone, marginalne sandry, przecinane rynnami polodowcowymi w części wypełnionej jeziorami.

➤ Niż Wschodniobałtycko - Białoruski.

Pod względem układu funkcjonalno-przestrzennego gmina Kozłowo podzielona jest na części:

➤ północną - tereny rolnicze, lasy i jeziora,

- południową - tereny rolnicze i lasy.

Pod względem użytkowania terenu gmina Kozłowo zalicza się do obszaru rolniczo-leśnego, gdzie funkcjami wiodącymi gminy jest rolnictwo, leśnictwo oraz agroturystyka. Największy udział procentowy w powierzchni gminy mają użytki rolne, które zajmują ponad 75 % powierzchni.

2.1.2 Rzeźba terenu oraz budowa geologiczna i geomorfologia

Rzeźba terenu

Teren gminy Kozłowo charakteryzuje się małym zróżnicowaniem morfologicznym. Jedynie północna część gminy, znajdująca się w strefie wododziału pomiędzy zlewnią Łyny i Wkry oraz w strefie zboczy dolin rzek Nidy i Szkotówki, cechuje się bardziej urozmaiconą rzeźbą terenu. Rzędne wysokościowe znajdują się tam w przedziale 190 - 210 m n.p.m., z lokalną kumulacją 221,7 m n.p.m. pomiędzy Turowem i jez. Kownatki.

Powierzchnia terenu obniża się w kierunku południowym (170 - 180 m n.p.m.).

Najniżej położony punkt gminy znajduje się w rejonie doliny rzecznej u zbiegu Szkotówki i Nidy (150,8 m n.p.m.), natomiast najwyżej położony punkt występuje w rejonie pomiędzy Siemianowem a jeziorem Kownatki (226,7 m n.p.m.). W związku z powyższym bezwzględna różnica poziomów na terenie gminy Kozłowo wynosi 75,9 m.

Geologia

Obszar gminy objęty był dwoma zlodowaceniami:

- północnopolskim
- środkowopolskim.

W podłożu w części północnej (na północ od wsi Kownatki) zalegają osady polodowcowe młodsze (stadium leszczyńsko-poznańskie). Natomiast na pozostałym obszarze występują osady starsze. Miąższość osadów czwartorzędu wynosi 60 - 100 m w części północnej (rejon Szkotowa) i 120 - 150 m na pozostałym obszarze.

Geomorfologia

Głównymi jednostkami morfologicznymi występującymi na obszarze gminy Kozłowo są:

- wysoczyzna morenowa płaska i falista z wyniesieniami moren czołowych zbudowana z osadów zwałowych, głównie glin średnio- i małospoistych oraz piasków;
- równina sandru wytworzona przez piaski i żwiry wodnolodowcowe, głównie w rejonie miejscowości: Szkotowo, Borowiec, Zakrzewo, Sarnowo i Zakrzewko-Wola;
- doliny rzek Nidy i Szkotówki, wcięte w podłoże osadów zwałowych i wodnolodowcowych, o zróżnicowanej szerokości, od paruset do 1 500 m i zróżnicowanym podłożu (piaski i torfy);
- jeziora wytopiskowe skupione w części północnej.

Zachodzące procesy erozyjno-denudacyjne wpływają łagodząco na ww. formy geomorfologiczne terenu gminy.

2.1.3 Surowce mineralne

Na terenie gminy stwierdzono występowanie pokładów kruszywa naturalnego w postaci piasku, żwiru i torfu.

Rozpoznane i udokumentowane zasoby surowców naturalnych (złoża zawierające piasek ze żwirem) występują w miejscowości Januszkowo, Michałki, Szkotowo i Siemianowo.

Ponadto na pozostałym obszarze gminy eksploatację kruszywa prowadzono w rejonie miejscowości: Lipowo, Rogóż, Turowo, Pielgrzymowo, Szymany, Górowo i Sarnowo. Złoża te miały charakter lokalnych odkrywek eksploatowanych przez mieszkańców gminy na potrzeby własne. Obecnie eksploatacja kruszywa na wszystkich wyrobiskach jest zaniechana. Na wielu wyrobiskach widoczny jest zaawansowany proces samorekultywacji.

Na terenach podmokłych można się spodziewać występowania torfu i kredy jeziornej.

2.1.4 Gleby

Na obszarze gminy Kozłowo ogólna powierzchnia gruntów rolnych wynosi 25 427 ha. Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych przedstawia się następująco:

Tabela 2. Powierzchnia gruntów rolnych w gminie Kozłowo - wg rodzajów

Rodzaje użytków rolnych	Powierzchnia ewidencyjna [ha]	Udział w ogólnej powierzchni gminy [%]
grunty orne	15 706	61,89
sady	16	0,06
łąki trwałe	2 033	8,01
pastwiska trwałe	1 479	5,83
pozostałe (grunty rolne zabudowane, grunty pod rowami i stawami)	436	1,72
RAZEM:	19 670	77,51

Źródło: Starostwo Powiatowe w Nidzicy, zestawienie zbiorcze według stanu na dzień 01.01.2008 r.

Gleby występujące na obszarze gminy Kozłowo, to przede wszystkim kompleksy gleb bielcowych, pseudobielcowych oraz brunatnych wylugowanych i kwaśnych. W rejonie występowania piasków zwałowych i wodnolodowcowych zostały wytworzone gleby o składzie mechanicznym piasków słabogliniastych i luźnych.

Gleby torfowe, mułowo-torfowe, torfowo-murszowe i murszaste występują w obniżeniach terenu, w formach dolinnych, w sąsiedztwie małych cieków wodnych (w dolinie rzeki Szkotówki).

W gminie Kozłowo przeważają gleby średniej i niskiej klasy bonitacyjnej.

Znaczna część gleb na terenie gminy Kozłowo nie jest objęta klasyfikacją gleboznawczą. Taki stan może wynikać między innymi z faktu wyłączenia znacznych obszarów z użytkowania rolniczego na rzecz terenów innych.

Tabela 3. Zbiorcza klasyfikacja gleb gminy Kozłowo

	Klasa bonitacyjna							
	I	II	III	IV	V	VI	VI _z	N ¹⁾
Powierzchnia [ha]	0	0	403	11 438	5 795	1 378	0	5 197
Udział w ogólnej powierzchni [%]	0	0	1,6	47,2	23,9	5,7	0	21,4

N¹⁾ - nie objęte klasyfikacją gleboznawczą;

Źródło: Starostwo Powiatowe w Nidzicy, Roczne sprawozdanie geodezyjne stan na dzień 01.01.2000 r;

Pod względem przydatności rolniczej, 75 % gruntów ornych stanowią kompleksy żytni dobry (5) i żytni słaby (6). Jeżeli chodzi o użytki zielone, to 75 % powierzchni stanowi kompleks średni, a pozostałe 25 % kompleks słaby i bardzo słaby.

Gmina Kozłowo na podstawie wskaźnika rolniczej przestrzeni produkcyjnej zalicza się do obszaru o najwyższym wskaźniku spośród gmin Powiatu Nidzickiego.

Tabela 4. Wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej na terenie gminy

	Ocena gleb w punktach IUNG	
	Wskaźnik bonitacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (przedział)	Wskaźnik bonitacji jakości i przydatności rolniczej
Kozłowo	60,1 - 65,0	45,7

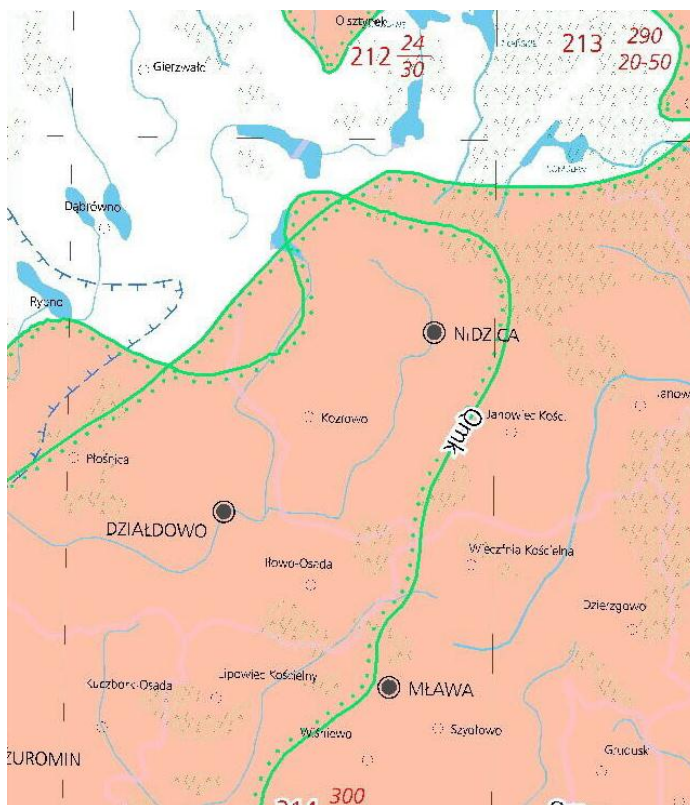
Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko - Mazurskiego Olsztyn 2002 r;

Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej ma duże znaczenie w aspekcie akcesji z Unią Europejską. Zgodnie z programem wsparcia w ramach Planów Rozwoju Obszarów Wiejskich, obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania (LFA), na których produkcja rolnicza jest utrudniona ze względu na niekorzystne warunki naturalne, dla gospodarstw położonych w ich zasięgu otrzymują dopłaty wyrównawcze.

2.1.5 Wody podziemne i gruntowe

Wody podziemne

Zgodnie z podziałem regionalnym wg B. Paczyńskiego (Atlas hydrologiczny Polski 1995 r.), obszar gminy Kozłowo znajduje się w I hydrogeologicznym regionie mazowieckim. Na jej obszarze zbiorniki wód podziemnych o znaczeniu użytkowym występują w utworach czwartorzędowych oraz trzeciorzędowych i związane są z występowaniem zasobów wód podziemnych należących do Głównych Zbiorników Wód Podziemnych GZWP nr 214 Działdowo oraz GZWP 215 Subniecka Warszawska.

Rysunek 2. Główne zbiorniki wód podziemnych

GZWP 214 obejmuje niemal cały obszar gminy Kozłowo, za wyjątkiem północno-zachodniego skraju. Zbiornik ten występuje w utworach czwartorzędowych i reprezentuje typ zbiorników o charakterze ośrodka porowo - mieszanym (międzymorenowy i dolin kopalnych). Zbiornik posiada zróżnicowaną miąższość warstwy wodonośnej, która przedstawia się następująco:

- na poziomie przypowierzchniowym wynosi: 10 - 20 m;
- na poziomie międzymorenowym wynosi: 20 - 40 m;
- na poziomie spągowym wynosi: 20 - 60 m.

Prawie cała gmina położona jest również w granicach zbiornika GZWP 215, za wyjątkiem jej północnej części - granica zbiornika przebiega tuż poniżej jeziora Kownatki. Zbiornik ten występuje w utworach trzeciorzędowych i ma porowy charakter ośrodka.

Wody gruntowe

Do wód podziemnych zaliczane są także wody gruntowe, które charakterem i głębokością występowania odzwierciedlają cechy konfiguracyjne terenu oraz budowę geologiczną jego podłoża.

2.1.6 Wody powierzchniowe

➤ Wody płynące

Obszary występujące na terenie gminy należą do zlewni trzech rzek: Szkotówki, Nidy-Wkra, Marózki.

Zgodnie z podziałem zlewniowym zarządzanie wodami na terenie gminy Kozłowo nadzoruje Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie. Północna część gminy stanowi zlewnię pojezierną. Strefa wododziału głównego pomiędzy zlewnią Zalewu Wiślanego i Wisły przechodzi po północnej stronie jeziora Kownatki, będącego lokalnym węzłem hydrograficznym. W rejonie jeziora początek swój ma rzeka Marózka, Szkotówka i Nida.

Rzeka Marózka

Marózka (dł. 43 km; na terenie gminy Kozłowo 4,8 km) jest rzeką III rzędu, lewobrzeżnym dopływem Łyny. Rzeka wypływa z jeziora Gardyńskiego, a następnie płynie przez szereg jezior i uchodzi do jeziora Kiernoz Wielki, przez które przepływa Łyna. Zlewnia Marózki zbudowana jest z piasków, miejscami z domieszką żwirów i gliny zwałowej oraz piasków i żwirów wodnolodowcowych. Na takim podłożu wykształciły się głównie gleby płowe i gleby brunatne wylugowane, charakteryzujące się średnią

przepuszczalnością. Zlewnia Marózki wyraźnie dzieli się na dwa obszary zdecydowanie różniące się strukturą użytkowania. Część południowa charakteryzuje się znaczną przewagą gruntów ornych, a część północną porastają przede wszystkim lasy.

Rzeka Szkotówka

Szkotówka (dł. ok. 26,0 km), na terenie gminy, jest głównym dopływem Nidy. Jej zlewnia cząstkowa wynosi 241,5 km².

Rzeka Nida (Nida-Działdówka-Wkra)

Nida (dł. w granicach województwa ok. 70,0 km) jest rzeką III rzędu, prawobrzeżnym dopływem Narwi. Zlewnia rzeki zajmuje powierzchnię 5 322,1 km². Nida w górnym biegu, od źródeł na terenie gminy Kozłowo do ujścia rzeki Szkotówki w km 219-400 zwana jest Nidą, w okolicy Działdowa zwana jest Działdówką, a od Żuromina do ujścia nazywana jest Wkrą. Rzeka bierze początek w zmeliorowanych bagnach na wschód od jeziora Kownatki w okolicach miejscowości Januszkowo. Dolina rzeki w wielu miejscach pocięta jest gęstą siecią rowów melioracyjnych i występują tu liczne doły potorfowe. Nida jest typowym nizinny ciekim charakteryzującym się niewielkimi spadkami (średnio poniżej 0,5 ‰). Głównym dopływem Nidy na terenie gminy jest Szkotówka.

Wszystkie cieki charakteryzuje śnieżno-deszczowy system zasilania, z dwoma wysokimi stanami wody w ciągu roku oraz jednym minimum. Po osiągnięciu wiosennego maksimum (w okresie pomiędzy styczniem a kwietniem), stany wody i przepływy rzek zmniejszają się. Wezbrania letnie (lipiec, sierpień) są zdecydowanie mniejsze od wiosennych. Minimum przypada generalnie pomiędzy lipcem i październikiem. Przejścia od stanów najwyższych do najniższych są łagodne, a różnice pomiędzy średnimi miesięcznymi stanami maksymalnymi i średnimi miesięcznymi stanami minimalnymi wynoszą niewiele, dla Nidy około 0,5 m.

Jeziora i inne zbiorniki wodne

Na terenie gminy Kozłowo występuje 10 jezior oraz kilka mniejszych zbiorników hodowlanych zasilanych głównie wodami powierzchniowymi. Na obszarze gminy znajdują się 4 większe jeziora o łącznej powierzchni ponad 303 ha.

Tabela 5. Wykaz jezior na terenie gminy

Nazwa jeziora	Powierzchnia [ha]	Objętość [tys. m ³]	Głębokość [m]		Długość linii brzegowej [m]
			śr.	maks.	
Kownatki	215,5	20 478,3	9,5	31,0	8 900
Kąty	41,7	2 290,0	5,4	15,8	3 500
Szkotowskie	41,3	1 449,8	3,5	6,2	2 600
Pieczka	13,7	219,2	1,6	3,1	1 800
Głowacz	5,0	b.d.	2,8	b.d.	b.d.

b.d. - brak danych;

Źródło: Urząd Gminy w Kozłowie; Atlas Jezior Polski, Bogucki Wydawnictwo Naukowe.

Jeziora: Kąty, Kownatki i Głowacz należą do typu eutroficznego, czyli do rodzaju jezior, których wody są bogate w substancje odżywcze, na których obserwuje się zakwit glonów. Natomiast jezioro Szkotowskie reprezentuje typ jeziora mezotroficznego - bez zjawiska zakwitnięcia glonów.

Pozostałe jeziora to:

- Pieczka (13,7 ha),
- Wronowskie (11,0 ha),
- Turowskie (7,5 ha),
- Małe (5,6 ha),
- Rdowo (4,5 ha),
- Bielawy (1,6 ha).

Zbiorniki hodowlane - stawy rybne

Na terenie gminy występują dwa zbiorniki hodowlane:

- staw rybny w m. Rogóż - pow. 3,3 ha, ciekim zasilającym jest rzeka Szkotówka;
- staw rybny w m. Niedanowo - pow. 16,0 ha.

Obiekty małej retencji wodnej

Retencja wody odbywa się poprzez zbiorniki wód stojących. Głównymi funkcjami, które spełniają zbiorniki jest:

- retencjonowanie wiosennych fal wezbraniowych rzek;
- lokalne zabezpieczenie przeciwpowodziowe;
- magazynowanie wody do nawodnień deszczownianych;
- poprawienie stanu sanitarnego wód rzek.

Do obiektów małej retencji zalicza się również mniejsze zbiorniki wodne, takie jak:

- stawy,
- śródpolne oczka wodne,
- wyrobiska poeksploatacyjne wypełnione wodą.

Są to najczęściej zbiorniki płytkie i zarastające. Pełnią one nie tylko znaczącą funkcję biocenotyczną, ale stanowią także cenny element urozmaicenia krajobrazu rolniczego.

Na obszarze gminy Kozłowo występuje kilka zbiorników retencyjnych. Spośród nich 2 większe znajdują się w:

- stawy rybne w Rogózu - 3,3 ha,
- Zalew „Wydry” w Kozłowie - 0,5 ha.

Rowy melioracyjne

Na terenie gminy Kozłowo występuje stosunkowo gęsta sieć rowów melioracyjnych. Stałe mokradła zajmują niewielkie obszary - w dolinach rzek Nida, Szkotówka i Marózka, a mokradła okresowe prawie wzdłuż wszystkich cieków.

Całkowita długość rzek na terenie gminy Kozłowo wynosi 71,4 km, w tym uregulowanych 59,0 km, natomiast cieków szczegółowych (rowów melioracyjnych otwartych) 217,4 km.

2.1.7 Klimat

Skutkiem położenia geograficznego gminy Kozłowo jest specyficzny klimat tych terenów. To właśnie rzeźba terenu, wody powierzchniowe, roślinność i użytkowanie wywierają największy wpływ na kształtowanie się klimatu lokalnego. Warunki klimatyczne według Hessa panujące na terenie

gminy należą do umiarkowanych i w dużej mierze uwarunkowane są wpływami mas powietrza polarno - morskiego. W związku z powyższym na obszarze gminy warunki klimatyczne kształtują się w następujący sposób:

- średnia roczna temperatura powietrza - 6,4°C;
- najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą 17,0°C, najchłodniejszym styczeń -1,7°C;
- średnia liczba dni gorących z temperaturą powyżej 25°C wynosi dla Nidzicy 26;
- średni roczny opad - 610 - 630 mm;
- najwyższe opady w ciągu roku, odnotowywane są w miesiącach letnich (lipiec 85 mm), najniższe w miesiącach zimowych i wczesną wiosną (marzec 30 mm);
- dni z opadem jest ok. 170 - 180 w roku;
- pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio ok. 105 dni w roku;
- najwięcej dni pochmurnych jest w grudniu, najmniej późnym latem we wrześniu;
- krótki okres wegetacyjny - 203 dni;
- średnia roczna prędkość wiatru - 3,0 m/sek;
- największe prędkości wiatrów notowane są jesienią i zimą - wiatry bardzo silne i porywiste, a najmniejsze latem - cisze występują najczęściej w sierpniu;
- przeważają wiatry z sektora zachodniego i południowo - zachodniego, a najrzadziej występują wiatry z sektora północnego.

Specyficznymi warunkami klimatu lokalnego charakteryzują się rozległe tereny leśne (pobliska Puszcza Napiwodzko - Ramucka) - dobre warunkami termiczno-wilgotnościowymi o zmniejszonych wahaniach dobowych, jednak z gorszymi warunkami solarnymi (zacienienie). Są to jednak tereny o wzbogaconym składzie fizyko-chemicznym powietrza w tlen, ozon, olejki eteryczne (fitoncydy) oraz inne substancje śladowe podnoszące komfort bioklimatyczny.

2.1.8 Roślinność

Według geobotaniczno-regionalnego podziału Polski obszar gminy Kozłowo należy do 2 działów:

- Działu Mazowiecko - Poleskiego
- Działu Północnego Mazursko - Białoruskiego.

W związku z urozmaiconymi warunkami środowiska, szata roślinna gminy jest bogata i zróżnicowana. Na omawianym obszarze występują lasy (również o większej wilgotności), torfowiska oraz roślinność nieleśna, tj.: zbiorowiska łąkowe, torfowe i szuwarowe w dolinach rzek, przede wszystkim Szkotówki i Nidy. Oprócz roślinności naturalnej na obszarze gminy Kozłowo występuje również roślinność urządzona związana z parkami, cmentarzami, ogródkami działkowymi oraz liczne zadrzewienia przywodne, śródpolne i przydrożne. W otwartym krajobrazie rolniczej części gminy pełni ona nie tylko funkcję krajobrazowo-estetyczną, ale także ekologiczną, korzystnie wpływając na mikroklimat oraz walory użytkowe środowiska rolniczego.

Lasy

Lasy na przedmiotowym terenie nie tworzą zwartych kompleksów i zajmują stosunkowo niewielkie powierzchnie. Są to lasy młode - ok. 40-sto letnie, będące rezultatem zalesiania gruntów porolnych. Według klasyfikacji geobotanicznej W. Szafera, lasy gminy Kozłowo zaliczane są do IV Krainy Mazowiecko - Podlaskiej, na której obszarze szata roślinna jest silnie zróżnicowana. Występują tu takie gatunki drzew jak: sosna zwyczajna, buk zwyczajny, jawor, dąb bezszypułkowy.

Administracyjnie lasy na terenie gminy Kozłowo należą do Nadleśnictwa Nidzica oraz Nadleśnictwa Olsztynek, które nadzorowane są przez RDLP w Olsztynie. Na terenie gminy zlokalizowane jest Leśnictwo Szkotowo.

Gmina Kozłowo należy do gmin o najniższej lesistości w województwie (13,8 %). Lasy występują na terenie całej gminy w postaci rozproszonych enklaw, o niewielkich powierzchniach. Największym zalesieniem charakteryzuje się południowa część gminy.

Lasy występujące na terenie gminy Kozłowo w Nadleśnictwie Nidzica należą do następujących typów siedlisk: las mieszany świeży (LMśw) - 40 % udział, bór mieszany świeży (BMśw) - 35 % udział, bór świeży (Bśw) - 15 %, las świeży (Lśw) - 8 % oraz olsy i inne - 1 %. Natomiast lasy w Nadleśnictwie Olsztynek to: lasy świeże (Lśw) - 65 % udział i lasy mieszane świeże (LMśw) - 28 % udział. Pozostałe typy siedliskowe to między innymi: bór mieszany świeży (BMśw) - 4 % oraz olchowe (Ol) - 3 %.

Na obszarze gminy Kozłowo występuje 5 obiektów parkowych i dworsko-parkowych objętych ochroną konserwatorską. Obiekty te znajdują się w: Kozłowie, Sarnowie, Turowie, Turówku, Zabłociu Kozłowskim.

2.1.9 Świat zwierząt

Świat zwierzęcy gminy Kozłowo jest stosunkowo zróżnicowany gatunkowo, wynika to z występowania na jego obszarze różnych siedlisk, od borów mieszanych po duże obszary łąk, torfowisk i wód powierzchniowych.

Obszary sąsiadujące z terenami zurbanizowanymi zamieszkałe są przez liczną zwierzynę, tj.:

- *ssaki* - sarny, jelenie i dziki. Zwierzyna drobna reprezentowana jest między innymi przez: lisy, zające, wydry, kuny, piżmaki, borsuki;
- *ptaki* - żerujące i gniazdujące głównie w dolinach rzecznych, przede wszystkim rzek Nidy i Szkotówki oraz w rejonie jezior, tj.: trzmielojad, bocian biały, żuraw, błotniak stawowy, błotnik łąkowy, orlik krzykliwy, cietrzew, derkacz, rycyk, bocian czarny, cyraneczka, bekas kszyk i dziwonia;
- *gady* - jaszczurka zwinka, padalec zwyczajny; rzadko można również spotkać żmiję zygzakowatą;
- *płazy* - na szczególną uwagę zasługują występujące tu: żaby, ropuchy szarą i zieloną, traszki grzebieniastą i zwyczajną, rzekotki i kumaki;
- *ryby* - fauna ryb ogranicza się do gatunków pospolitych i w dużej mierze utraciła właściwe jej cechy. W wielu zbiornikach wodnych kształtowana jest przez działalność gospodarczą człowieka, bowiem oprócz funkcji rekreacyjnej część jezior jest miejscem hodowli ryb. W rzekach, duży wpływ na ilość i jakość ryb ma zły stan czystości ich wód;

- *owady* - między innymi paż królowej, paż żeglarz, biegacze skórzasty, leśny, ogrodowy, koziorożec dębosz, rohatyniec nosorożec, modliszka.

W najbliższych okolicach miasta zaobserwowano występowanie chronionych gatunków zwierząt, tj.:

- *ssaki* - m.in. wilk, bóbr i wiewiórka
- *ptaki* - kania czarna, kania ruda, orzeł bielik, rybołów, orlik krzykliwy i bocian czarny;
- *gady* - wszystkie gatunki gadów występujące na omawianych terenach są chronione.

2.2 Obszary i obiekty chronione

2.2.1 Obszary Chronionego Krajobrazu

Przez teren gminy Kozłowo przebiegają granice 2 obszarów chronionego krajobrazu, tj.:

- *Obszar Chronionego Krajobrazu Jezioro Mielno* - o powierzchni całkowitej 10 498,0 ha - jedynie część tego obszaru znajduje się w granicach gminy Kozłowo. Obszar został powołany Rozporządzeniem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego Nr 106 z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jeziora Mielno (Dz. U. Woj. Warm-Maz z 17.11.08r. Nr 176, poz 2574);
- *Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Nidy i Szkotówki* - o powierzchni całkowitej 8 391,9 ha - część tego obszaru obejmuje gminę Kozłowo. Obszar został powołany Rozporządzeniem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego Nr 141 z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolin Rzek Nidy i Szkotówki (Dz. U. Woj. Warm-Maz z 20.11.08r. Nr 178, poz 2623).

W/w tereny chronione zajmują ok. 54 % powierzchni gminy. Są to tereny o wysokich walorach przyrodniczych obejmujące rejon pojezierzy oraz doliny rzek i tereny do nich przyległe.

Zgodnie z art. 23.1 *Ustawy o ochronie przyrody* (Dz.U. z 2009 r., Nr 151, poz. 1220 z póź. zm z późniejszymi zmianami), OCHK „obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcją korytarzy ekologicznych.”

Powołanie OCHK nie wyklucza działalności człowieka na obszarze chronionym, jednakże musi być ona uwarunkowana potrzebami przyrody. OCHK może objąć swym zasięgiem inne formy ochrony przyrody, np. użytki ekologiczne, pomniki przyrody, stanowiska rozrodu i regularnego przebywania gatunków chronionych.

2.2.2 Pomniki przyrody

Na terenie gminy Kozłowo znajdują się 2 obiekty objęte ochroną w formie pomników przyrody:

- „Dęby Parkowe w Zabłociu Kozłowskim” (42 szt.) o obwodzie 250 - 430 cm i wysokości 22 - 30 m, położone w Parku Podworskim; ustanowiony Decyzją Wojewody Olsztyńskiego znak: RGŻL-op-412/84 z 11 czerwca 1984 r.;
- 4 lipy parkowe o obwodzie 305 - 500 cm i wysokości 22 - 29 m, położone w Parku Podworskim Zakrzewo - Sarnowo, ustanowiony Decyzją Wojewody Olsztyńskiego znak: RGŻL-op-413/84 z 11 czerwca 1984 r.;

Zgodnie z *Ustawą o ochronie przyrody* (Dz.U. z 2009 r., Nr 151, poz. 1220 z póź. zm z późniejszymi zmianami) za pomniki przyrody uznać można „pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.” (art.40, ust.1)

2.3.3 ECONET

Północna część gminy Kozłowo znajduje się w zachodniomazurskim obszarze węzłowym o znaczeniu międzynarodowym w sieci ekologicznej ECONET - Polska, obejmującym obszar pojezierzy; w hierarchii sieci ekologicznej jest to obszar o randze najwyższej. Jest to spójny przestrzennie i funkcjonalnie system reprezentowanych i najlepiej zachowanych pod względem różnorodności biologicznej obszarów Europy.

Koncepcja krajowej sieci ekologicznej **ECONET- POLSKA** została opracowana w 1995 i 1996 roku jako projekt badawczy National Nature Plan (NNP) w ramach Programu Europejskiego Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN).

Choć sieć ECONET-POLSKA nie posiada umocowania prawnego, jest pewną wytyczną polityki przestrzennej. Krajowa sieć ekologiczna ECONET-POLSKA jest wieloprzestrzennym systemem obszarów węzłowych najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym i reprezentatywnych dla różnych regionów przyrodniczych kraju, wzajemnie ze sobą powiązanych korytarzami ekologicznymi, które zapewniają ciągłość więzi przyrodniczych w obrębie tego systemu.

2.2.4 Korytarze ekologiczne

Funkcję korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym pełni na obszarze gminy Kozłowo Dolina Górnej Wkry. Natomiast rolę lokalnego korytarza ekologicznego pełni dolina Szkotówki wraz z doliną Sławskiej Strugi. Powiązania przyrodnicze oparte o doliny Szkotówki i Nidy zapewniają drożność przyrodniczą na kierunku północ-południe. Na kierunku wschód-zachód w części północnej gminy, rolę tę spełniają małe kompleksy leśne i zespół jezior, a w części południowej - dolina Nidy.

2.2.5 Lasy ochronne

Część lasów występujących na terenie Nadleśnictwa Nidzica została uznana jako lasy ochronne. Na obszarze gminy Kozłowo część kompleksów leśnych stanowią lasy uznano za lasy ochronne z racji tego, iż:

- pełnią funkcje wodochronne,

- znajdują się w granicach administracyjnych miast.

2.2.6 Strefy ciszy

Trzy akweny wodne występujące na terenie gminy Kozłowo objęto strefą ciszy w celu ochrony posiadanych walorów przyrodniczych i wypoczynkowych (Uchwała nr VII/37/03 Rady Powiatu Nidzickiego z dnia 23.04.2003 r.). Są to:

- jez. Kownatki - do linii brzegowej,
- jez. Kąty - do linii brzegowej
- jez. Szkotowskie - do linii brzegowej

2.3 Antropizacja środowiska przyrodniczego

a) Degradacja powierzchni ziemi i gleb

Na degradację powierzchni ziemi w gminie Kozłowo wpływ mają przede wszystkim:

- intensywne użytkowanie rolnicze,
- lokalne odkrywki surowców naturalnych.

Gleby w gminie Kozłowo charakteryzują się dużym zakwaszeniem, bowiem gleby bardzo kwaśne stanowią na jej terenie 13 %, a kwaśne 37 %. Odczyn kwaśny hamuje pobieranie przyswajalnych składników gleby, a równocześnie zwiększa dostępność metali ciężkich i pierwiastków śladowych. Wpływa to na zmniejszenie i pogorszenie jakości uzyskiwanych plonów.

Zawartość przyswajalnych form fosforu, potasu i magnezu w glebach obszaru powiatu nidzickiego, określona przez WIOŚ Olsztyn, przedstawia się następująco:

- zasobność gleb w fosfor - ok. 20 do 40 % gleb na terenie powiatu stanowią gleby o niskiej i bardzo niskiej zawartości fosforu (od 5,0 do 10,0 mgP₂O₅/100g gleby);
- zasobność gleb w potas - ok. 41 do 60 % gleb na terenie powiatu stanowią gleby o niskiej i bardzo niskiej zawartości potasu (zawartość zależy od rodzaju kategorii agronomicznej gleb);

- zasobność gleb w magnez - ok. 41 do 60 % gleb na terenie powiatu stanowią gleby o niskiej i bardzo niskiej zawartości magnezu.

Badania nad zawartością azotu mineralnego w gruntach ornych obszaru Powiatu Nidzickiego, prowadzone w latach 1997 - 2001 przez Stację Chemiczną - Rolniczą we współpracy z Instytutem Upraw i Nawożenia Gleb (IUNG) w Puławach, wykazały, iż z ogólnej ilości azotu mineralnego, wyznaczonego w całym profilu badawczym wczesną wiosną około 45 % azotu występuje w warstwie ornej, a jesienią po zbiorach nawet ponad 60 %. W okresie jesiennym ogólna ilość azotu mineralnego jest wyższa niż w okresie wiosennym. Około 60 - 80 % ogólnej ilości azotu mineralnego, stanowi azot azotanowy będący łatwo dostępną dla roślin formą azotu, ale ulegającą nagromadzeniu w glebie (proces nityfikacji). Nie ulega on jednak sorpcji w glebie i jest podatny na straty zarówno przez wymywanie jak i utlenianie do atmosfery w formie związków gazowych (proces denityfikacji).

b) Zanieczyszczenia powietrza

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza w gminie Kozłowo są:

- małe i średnie zakłady przemysłowe o profilu produkcyjno - usługowo - handlowym, gdzie dominują głównie zakłady stolarsko - meblarskie,
- ruch komunikacyjny, reprezentując sektory: przemysłowy, komunalny i transportowy.

Zanieczyszczenia przemysłowe, powstają w wyniku:

- spalania paliw: pył, dwutlenek siarki (SO_2), dwutlenek azotu (NO_2), tlenek węgla (CO), dwutlenek węgla (CO_2),
- procesów technologicznych: fluor (F), kwas siarkowy (H_2SO_4), tlenek cynku (ZnO), chlorowódz (HCl), fenol, krezol, kwas octowy (CH_3COOH).

Zakładami przemysłowymi będącymi źródłami emisji pyłowych i gazowych na terenie gminy są te zakłady posiadające decyzje Starosty Nidzickiego o dopuszczalnym poziomie emisji gazów i pyłów wprowadzanych do powietrza. Pozwolenie takie posiada 6 zakładów.

Emisja komunikacyjna, powoduje wzrost zanieczyszczeń gazowych oraz pyłowych, będących efektem:

- spalania paliw - zanieczyszczenia gazowe: tlenek węgla (CO), dwutlenek węgla (CO₂), tlenki azotu i węglowodory,
- ścierania opon, hamulców, nawierzchni drogowych - zanieczyszczenia pyłowe: zawierające ołów, kadm, nikiel i miedź.

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych drogowych są: drogi wojewódzkie, drogi powiatowe, niewielki fragment drogi krajowej nr 7. Ilość pojazdów poruszających się po poszczególnych rodzajach dróg przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 6. Średnie natężenie ruchu na poszczególnych rodzajach dróg w gminie Kozłowo

Rodzaj drogi	Pojazdy ogółem [szt.]	Samochody osobowe [szt.]	Samochody ciężarowe [szt.]
krajowe:			
nr 7	13 752	9443	3367
wojewódzkie:			
nr 538	417	292	125
nr 545	1 701	1 191	510
powiatowe*:			
łącznie	912	560	240
gminne*:			
łącznie	400	280	120

* - dane przyjęte szacunkowo

Źródło: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Zarząd Dróg Wojewódzkich w Olsztynie.

Ilość emitowanych zanieczyszczeń zależy od natężenia ruchu, rodzaju pojazdów oraz paliwa stosowanego do ich napędu. Przy obliczaniu szacunkowych ilości zanieczyszczeń powstających w wyniku ruchu komunikacyjnego przyjmuje się następujące założenia:

- samochody osobowe jako paliwa używają benzyny, średnie spalanie na 100 km - 8 litrów benzyny (5,76 kg),

- samochody ciężarowe jako paliwa używają oleju napędowego, średnie spalanie na 100 km - 36 l oleju napędowego (29,52 kg).

Emisja zanieczyszczeń pochodzących z ruchu kolejowego na terenie gminy jest niewielka i nie przyczynia się w znaczący sposób do pogorszenia jakości powietrza atmosferycznego.

Emisja niska, będąca głównie efektem spalania paliw o niskiej jakości w paleniskach domowych oraz związana z działalnością małych zakładów, niepodlegających obowiązkowi posiadania pozwolenia na wprowadzanie substancji do powietrza, przyczynia się do wzrostu stężeń w atmosferze: dwutlenku siarki (SO₂), tlenku węgla (CO), tlenków azotu i niemetanowych lotnych związków organicznych. Zdecydowana większość gospodarstw domowych opalanych jest węglem. Natomiast pozostałe mieszkania ogrzewane są ze zbiorowych ciepłoków lub za pomocą innych źródeł energii cieplnej (np. olejem lub gazem).

Oceniając ogólny stan jakości powietrza można stwierdzić, iż największa koncentracja zanieczyszczeń emisji niskiej występuje we wszystkich miejscowościach oraz liniowo wzdłuż ciągów komunikacyjnych o największym natężeniu ruchu (drogi wojewódzkie). W znacznym stopniu na stan powietrza atmosferycznego omawianego terenu przyczyniają się zanieczyszczenia transgraniczne pochodzące z miasta Nidzicy.

W związku z przemianami chemicznymi, jakim podlegają emitowane do powietrza zanieczyszczenia, zmianie ulega skład chemiczny opadów atmosferycznych. Zanieczyszczenia są wymywane z atmosfery lub docierają do powierzchni ziemi jako opad suchy. Rozpuszczalne formy zanieczyszczeń powodują zakwaszanie opadu (kwaśne deszcze pH < 5,0) i niekorzystnie wpływają na stan środowiska.

c) Hałas

Głównym wskaźnikiem klimatu akustycznego jest sumaryczny poziom hałasu danego obszaru. W dużej mierze zależy on od urbanizacji przedmiotowego obszaru oraz rodzaju emitowanego hałasu, tj.:

- hałasu komunikacyjnego od dróg i szyn, który rozprzestrzenia się na odległe obszary ze względu na rozległość źródeł;

- hałasu przemysłowego obejmującego swym zasięgiem najbliższe otoczenie;
- hałasu komunalnego towarzyszącego obiektom sportu, rekreacji i rozrywki.

Hałas komunikacyjny

Podstawowymi czynnikami mającymi wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego są:

- natężenie ruchu,
- udział transportu ciężkiego w strumieniu wszystkich pojazdów,
- stan techniczny pojazdów,
- rodzaj nawierzchni dróg,
- organizacja ruchu drogowego.

Hałas drogowy

Największe i główne zagrożenie hałasem komunikacyjnym występuje wzdłuż największych szlaków drogowych, jakim są drogi wojewódzkie.

Znaczny ruch pojazdów koncentruje się na drogach:

- wojewódzkiej nr 545 - średnie natężenie ruchu w trakcie pomiarów dokonanych w 2005 roku wynosiło na odcinku Nidzica - granica województwa 13422 pojazdy/dobę, w miesiącach letnich 19564 pojazdy/dobę;
- wojewódzkiej nr 538 - średnie natężenie ruchu wynosiło na odcinku Nidzica - Uzdowo 417 pojazdów/dobę;
- krajowej nr 7 - średnie natężenie ruchu w trakcie pomiarów dokonanych w 2010 roku wynosiło 13 752 pojazdów/dobę, (w miesiącach letnich: 18 739 poj./dobę) - przechodzi przez niewielki fragment gminy Kozłowo, poza terenami zabudowy mieszkaniowej, toteż hałas nie jest dokuczliwym problemem,
- wzdłuż dróg powiatowych i gminnych - natężeniu ruchu na poziomie od 1 000 do 5 000 pojazdów/dobę - zasięg oddziaływania akustycznego jest nieduży (ostatnie badania na terenie gminy prowadzono w roku 2000, które wykazały natężenie ruchu rzędu 912 pojazdów/dobę). Przyjmuje się, że przy natężeniu ruchu około 1 000 samochodów na dobę, strefa uciążliwości mieści się w granicach pasa drogowego.

Hałas kolejowy

Na obszarze gminy oddziaływanie akustyczne linii kolejowej nie stanowi poważnego zagrożenia, bowiem trasa linii kolejowej przebiega głównie poza terenami zwartej zabudowy (budynki i budowle mogą być wykonywane w odległości nie mniejszej niż 10 m od granicy obszaru kolejowego, a odległość ta od skraju toru nie może być mniejsza niż 20 m - Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej Dz. U. nr 52 poz. 627).

Na linii tej ruch pociągów wynosi ok. 18 pociągów na dobę (w sezonie letnim 22 pociągi na dobę).

Hałas przemysłowy

Poziom hałasu przemysłowego jest kształtowany indywidualnie dla każdego obiektu i zależy od:

- rodzaju maszyn i urządzeń hałasotwórczych,
- izolacyjności obudowy hal przemysłowych,
- prowadzonych procesów technologicznych,
- funkcji urbanistycznej sąsiadujących z nimi terenów.

Do zakładów przemysłowych będących źródłem hałasu należą przede wszystkim przedsiębiorstwa posiadające decyzje Starosty Powiatowego o dopuszczalnym poziomie hałasu. Jednak zgodnie z uzyskanymi informacjami, na terenie gminy Kozłowo nie występują zakłady posiadające tego typu decyzje.

Ze względu na brak aktualnych badań emisji hałasu z pozostałych podmiotów nie jest możliwa faktyczna rzeczowa ocena środowiska akustycznego wokół nich.

d) Zanieczyszczenia wód

- Badania (wybiórcze) jakości wody w wodociągach przeprowadzone w ramach nadzoru sanitarnego przez Państwowy Powiatowy Inspektor

Sanitarny na terenie gminy Kozłowo, w wybranych obiektach wykonano w IV kwartale 2004 roku oraz I kwartale 2005 roku.

Według wyników badań jakość wody odpowiadała wymaganiom *Rozporządzenia wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi*. Wyjątek stanowi studnia głębinowa w Krokowie oraz wodociąg w Kownatkach, Gołębiewie i Kozłowie, w których ze względu na podwyższoną mętność i przekroczoną zawartość manganu lub żelaza, jakość wody pod względem fizykochemicznym nie odpowiada wymaganiom ww. Rozporządzenia. Wodociąg w Zakrzewie nie odpowiada wymaganiom jakości wody pod względem mikrobiologicznym.

- Do czynników wpływających na jakość wód powierzchniowych należą:
  - uwarunkowania naturalne, takie jak:
    - warunki klimatyczne,
    - warunki hydrologiczne,
    - zdolność samooczyszczania,
  - zanieczyszczenia antropogeniczne pochodzące głównie z:
    - rolnictwa - stosowania nawozów sztucznych i naturalnych oraz środków ochrony roślin,
    - hodowli zwierząt - niewłaściwe składowanie obornika i gnojowicy oraz ich niewłaściwe, zbyt duże lub zbyt częste stosowanie na polach,
    - niedostatecznej infrastruktury odprowadzającej ścieki bytowo - gospodarcze - zwłaszcza w miejscowościach korzystających z wodociągów oraz na obszarach rekreacji (zbiorowej i indywidualnej) usytuowanych w sąsiedztwie jezior.

Do zanieczyszczeń punktowych, stwarzających bardzo poważne zagrożenie dla czystości wód powierzchniowych należą przede wszystkim:

- bezpośrednie zrzuty surowych ścieków bytowo - gospodarczych do cieków wodnych (na nieskanalizowanych obszarach);
- zrzuty niedostatecznie oczyszczonych ścieków (nieodpowiadających warunkom pozwolenia wodnoprawnego).

- **Stan czystości rzek**

- **rzeka Nida (Wkra)** - badania przeprowadzone przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie w 2010r. przeprowadzono w dwóch punktach kontrolnych: Zalesie - Krokowo oraz Działdowo (Kisiny). Badania czystości wód rzeki, pod względem klasyfikacji stanu ekologicznego (wskaźnik - roczne stężenie chlorofilu „a”) wskazały na I klasę jakości wód.

- **rzeka Marózka** - jeden z największych dopływów Łyny. W 2010 roku WIOŚ w Olsztynie nie przeprowadziła badań stanu jakości wód rzeki Marózka. Badania czystości wód rzeki, przeprowadzono w 2003 r. (WIOŚ) powyżej jeziora Kiernoz Wielki, w Kurkach (gm. Olsztynek).

Marózka w badanym przekroju prowadziła wody II klasy czystości, o czym zdecydowały BZT₅, fosforany i saprobowość sestonu. Pozostałe wskaźniki fizykochemiczne oraz miano coli odpowiadały I klasie. W poprzednim roku badań tj. w 2000, jakość wody w tym punkcie również wskazywała na II klasę. Zdecydowały o tym te same wskaźniki, co w roku 2003.

- **pozostałe ciek wodne** - pozostałe, występujące na terenie gminy ciek nie są objęte badaniami jakości wód. Jednak z uwagi na niewielką ilość istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej oraz stan czystości monitorowanych cieków wodnych (np. Nidy), można przypuszczać, iż pozostałe istniejące na terenie gminy ciek, a przede wszystkim te przepływające przez nieskanalizowane miejscowości, również prowadzą wody w znacznym stopniu obciążone zanieczyszczeniami bakteriologicznymi.

- **Stan czystości zbiorników wodnych**

- **Jezioro Kownatki** - badania czystości wód jeziora przeprowadzono w 2009 r. (WIOŚ w Olsztynie) według rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych wód

powierzchniowych (Dz.U. Nr 162, poz. 1008). Wyniki badań przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 7. Ocena wstępna jakości wód jeziora Kownatki - badania oparte o monitoring diagnostyczny (2009 r.)

Nazwa jeziora	Podatność na degradację	Klasa jakości	stan ekologiczny	stan chemiczny
Rok 2009				
Jezioro Kownatki	II	II	dobry	dobry

Źródło: Raport WIOŚ Olsztyn za rok 2009.

Wody jeziora, zarówno w okresie wiosennym, jak i letnim, charakteryzują się bardzo wysokim stężeniem zanieczyszczeń organicznych, niską przezroczystością. Wynika to m.in. z faktu, iż jezioro Kownatki jest zbiornikiem przepływowym, znacznie obciążonym użytkowaniem rekreacyjnym. Ponadto na jeziorze prowadzona jest intensywna gospodarka rybacka. W jeziorze występują bardzo wysokie stężenia azotu mineralnego i fosforu. Ponadnormatywne zawartości substancji biogenych wskazują na wysoką trofię wód jeziora. W wodach akwenu coraz częściej pojawiają się zakwity fitoplanktonu.

- Jakość wód wszystkich zbiorników wodnych uzależniona jest od stanu czystości cieków je zasilających. Długotrwały doływ słabo lub w ogóle nieoczyszczonych ścieków do jezior wpływa na obniżenie jakości wód akwenów dużych i głębokich oraz do przyspieszenia eutrofizacji lub degradacji jezior małych i płytkich. Do nadmiernego obciążenia wód związkami azotu i fosforu przyczynia się również intensywne rolnictwo.

e) Zanieczyszczenia wód podziemnych

- Wody podziemnych do picia i na potrzeby gospodarcze na terenie gminy Kozłowo ujmowane są głównie z czwartorzędowego piętra wodonośnego. Ujmowana jest woda rozprowadzana jest siecią wodociągową do jednostek osadniczych.
- Na jakość wód podziemnych występujących na przedmiotowym terenie wpływ mają:
  - istniejące warunki hydrogeologiczne,
  - formy prowadzonej działalności.

- Punkt monitoringu wód podziemnych (sieci krajowej) na terenie powiatu nidzickiego, położony najbliżej gminy Kozłowo znajduje się w Nidzicy (gm. Nidzica), na obszarze występowania GZWP 214 i 215.
- W latach 2008 -2010 nie przeprowadzono badań w ramach sieci krajowej monitoringu operacyjnego w gminie Kozłowo.

f) Promieniowanie i pole elektromagnetyczne

Na obszarze gminy Kozłowo źródłami pola elektromagnetycznego są:

- stacje radiowe,
- stacje telewizyjne,
- stacje telefonii komórkowej,
- medyczne urządzenia diagnostyczne i terapeutyczne,
- urządzenia przemysłowe i gospodarstwa domowego,
- systemy przesyłowe energii elektrycznej.

Z punktu widzenia ochrony środowiska istotne znaczenie mają:

- urządzenia radiokomunikacji rozsiwcznej,
- stacje nadawcze radiowe,
- stacje telewizyjne,
- stacje telefonii komórkowej.

Urządzenia te emitują do środowiska fale elektromagnetyczne wysokiej częstotliwości w postaci radiofal o częstotliwości od 0,1 - 300 MHz i mikrofal od 300 do 300 000 MHz.

Na terenie gminy Kozłowo znajdują się przede wszystkim pojedyncze sztuczne oraz liniowe źródła pól elektromagnetycznych wraz ze związanymi z nimi stacjami elektroenergetycznymi.

Stacje bazowe telefonii komórkowej

Na terenie gminy Kozłowo zlokalizowane są 4 obiekty telefonii komórkowej - stacje nadawcze, których promieniowanie elektromagnetyczne średniej mocy wynosi $0,1 \text{ W/m}^2$. Średnia wysokość anten wynosi ok. 40,0 m. Są to:

- 2 stacje bazowe telefonii komórkowej sieci IDEA - w m. Kozłowo,
- stacja bazowa telefonii komórkowej sieci PLUS GSM - w m. Michałki,

- stacja bazowa telefonii komórkowej sieci ERA GSM - w m. Turowo.

Pola elektromagnetyczne telefonii komórkowej są wypromieniowywane na bardzo dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi.

Pozostałe źródła promieniowania elektroenergetycznego

Innymi emiterami promieniowania elektroenergetycznego na terenie gminy Kozłowo są:

- elektroenergetyczne linie napowietrzne NN 0,4 kV, SN 15 kV, WN 110 kV;
- stacje elektroenergetyczne (GPZ 110/15 kV Działdowo - Nidzica);
- stacje transformatorowe;
- cywilne stacje radiowe CB o mocy około 10 W;
- urządzenia nadawcze, diagnostyczne i inne, będące w posiadaniu policji, straży pożarnej, pogotowia i zakładów przemysłowych.

Źródłem pola elektroenergetycznego o wartościach znacznie przekraczających dopuszczalne w terenach zabudowy mieszkaniowej są linie wysokich i najwyższych napięć. W związku z tym pod liniami o napięciu 110 kV i wyższym oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie, jak i również w bezpośrednim sąsiedztwie stacji elektroenergetycznych należy unikać lokalizacji budynków mieszkalnych lub ich lokalizacja powinna być poprzedzona odpowiednimi pomiarami.

W roku 2011 dokonano badań i oceny poziomu pól elektromagnetycznych w ramach monitoringu (WIOŚ w Olsztynie). Badaniami objęto 45 punktów w województwie warmińsko - mazurskim, w tym najbliższe gminie Kozłowo to punkty w Nidzicy (3 punkty pomiarowe: ul. Władysława J., ul. M. Kopernika 3, ul. Olsztyńska) i Działdowie (Ratusz Miejski, ul. Świerkowa/Leśna). Badania nie wykazały przekroczeń norm dopuszczalnych zawartych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku, w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz.U. Nr 192, poz 1882 i 1883).

g) Degradacja roślinności i jej zagrożenia

- Przejawami zagrożeń i degradacji roślinności na obszarze gminy Kozłowo są:
  - postępująca eutrofizacja jezior,

- dzikie wysypiska i zaśmiecenia,
- wyrobiska i tereny ze zdegradowaną powierzchnią ziemi,
- wypalanie łąk,
- zaprzestanie użytkowania części łąk i pastwisk,
- przekształcenie części łąk i pastwisk na uprawy,
- nasadzenia gatunków szybkorosnących obcych siedliskowo,
- presja rekreacyjna,
- groźnienie nieruchomości przyległych do wód powierzchniowych.

h) Zagrożenia dla świata zwierząt

- Zagrożeniami dla świata zwierząt, wynikającymi z działalności ludzkiej, są:
  - postępująca eutrofizacja jezior,
  - hałas komunikacyjny i wzmożony ruch pojazdów i pociągów, przecinający główne szlaki przemieszczania się zwierząt,
  - dewastacja i utrata tarlisk ryb,
  - kłusownictwo,
  - rekreacja.

h) Dewastacja krajobrazu

- Negatywny wpływ na krajobraz wywierają głównie obiekty duże kubaturowo, np. zakłady przemysłowe, kominy, silosy.

Na obszarze gminy Kozłowo nie występują duże zakłady przemysłowe. Istnieje natomiast wiele małych i średnich zakładów usługowo-handlowych (głw. we wsiach Kozłowo i Szkotowo), które mimo nieco większych rozmiarów, poprzez powiązanie z siedliskowym charakterem zabudowy nie pogarszają walorów estetyczno - krajobrazowych.

W sposób podobny na walory estetyczno - krajobrazowe oddziałują maszty telefonii komórkowej, rozstawione na terenie gminy.

- Negatywne oddziaływanie na krajobraz gminy ma chaotyczna i nieujednolicona stylowo zabudowa mieszkalna oraz wyrobiska

poeksploatacyjne głównie kruszywa naturalnego występujące na terenie gminy.

3 Stan prawny gruntów

Tabela 8. Struktura władania gruntów

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
Grunty SP z wyłączeniem przekazanych w użytkowanie wieczyste	8307	33
Grunty SP przekazane w użytkowanie wieczyste	42	0
Grunty spółek SP, przedsiębiorstw państwowych, i innych państwowych osób prawnych	0	0
Grunty gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem oddanych w użytkowanie wieczyste	611	2
Grunty gmin i związków międzygminnych przekazanych w użytkowanie wieczyste	3	0
Grunty, które są własnością samorządowych osób prawnych, oraz grunty, których właściciele są nieznani	0	0
Grunty osób fizycznych	14428	57
Grunty spółdzielni	332	1
Grunty kościołów związków wyznaniowych	132	1
Wspólnoty gruntowe	0	0
Grunty powiatów z wyłączeniem gruntów oddanych w użytkowanie	272	1
Grunty powiatów przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0
Grunty województw z wyłączeniem oddanych w użytkowanie	47	0
Grunty województw przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0
Grunty będące przedmiotem własności i władania osób innych niż wymienione wyżej	1207	0
RAZEM:	25 381	100

Źródło: Starostwo Powiatowe w Nidzicy, zestawienie zbiorcze według stanu na dzień 14.02.2012 r.

Podsumowując powyższe zestawienie, największa powierzchnia obszaru gminy Kozłowo, ponad 50%, znajduje się w posiadaniu osób fizycznych. Na drugiej pozycji pod względem wielkości powierzchni znajdują się grunty Skarbu Państwa (z wyłączeniem przekazanych w użytkowanie wieczyste) - ponad 30%.

Na terenie gminy nie występują grunty: spółek SP, przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych, będące własnością samorządowych osób prawnych, wspólnot gruntowych, powiatów przekazane w użytkowanie wieczyste, województw przekazane w użytkowanie wieczyste.

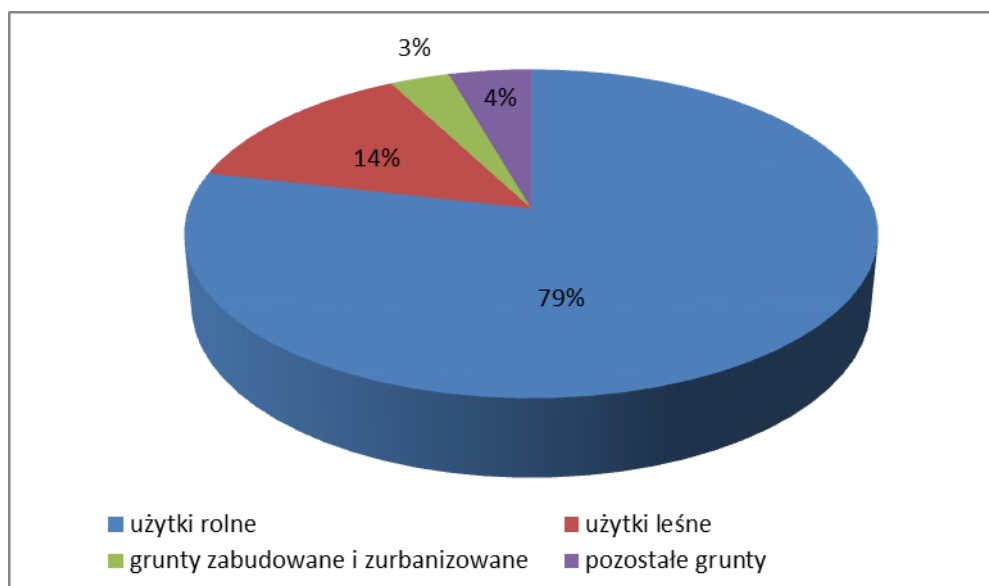
Struktura użytkowania gruntów w gminie Kozłowo przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 9. Struktura użytkowania gruntów w gminie Kozłowo, stan na 14.02.2012r.

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [ha]	Udział w ogólnej powierzchni [%]
Użytki rolne, w tym:	19 993	78,6
- grunty orne	16 106	63,3
- sady	0	0,0
- łąki trwałe	2 168	8,5
- pastwiska trwałe	1 618	6,4
- pozostałe (grunty rolne zabudowane, grunty pod rowami i stawami)	101	0,4
Użytki leśne	3 476	13,7
Grunty zadrzewione i zakrzewione	3	0,0
Grunty zabudowane i zurbanizowane	826	3,2
Grunty pod wodami	478	1,9
Nie użytki	651	2,6
RAZEM:	25 427	100,0

Źródło: Starostwo Powiatowe w Nidzicy, zestawienie zbiorcze według stanu na dzień 14.02.2012r.

Największą powierzchnię zajmują na terenie gminy Kozłowo użytki rolne - 78,6% (wśród których najwięcej jest gruntów ornych). Grunty leśne stanowią natomiast 13,7% powierzchni ogólnej, a grunty zurbanizowane jedynie 3,2 %.

Wykres 1. Struktura użytkowania gruntów w gminie Kozłowo

Źródło: Starostwo Powiatowe w Nidzicy, zestawienie zbiorcze według stanu na dzień 14.02.2012r.

4 Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

4.1 Rys historyczny

Pierwsze ślady osadnictwa pochodzą z młodszej epoki kamienia (4000-1700 lat p.n.e.) i znajdują się w jeziorze Kownatki. Odkryto w nim na południowo-zachodnim krańcu osadę ludności kultury ceramiki grzebykowej. Na terenie gminy występują również ślady osadnictwa z czasów starożytności i wczesnego średniowiecza. Na terenie gminy, w jej południowej części, znajdował się teren graniczny odmiennych etnicznie ludów - bałtyjskiego i słowiańskiego.

Wieś Kozłowo założona na prawie chełmińskim w roku 1328. W 1733 r. powstał kościół ewangelicki, który od 1945 roku służy katolikom. W 1818 r. wieś liczyła ok. 100 mieszkańców, a w 1939 r. zamieszkiwało ją 349 osób. W średniowieczu w Kozłowie znajdował się majątek rycerski z dworem i założeniem parkowym. Majątek zajmował obszar ponad tysiąca hektarów, wybudowano mleczarnię, trudniono się hodowlą bydła i mleczarstwem. Podczas wojny prawie całość majątku uległa zniszczeniu, jedynie park zachował w części swoją postać. Zachowały się między innymi centralna część parku z jej dominantą w postaci trzech dębów piramidalnych, aleja wiekowych drzew lipowych, usypany kopiec porośły daglezjami i świerkami mur ceglany, mur kamienny oraz pojedyncze drzewa.

Innym obszarem dóbr rycerskich był majątek w Szkotowie, składający się również z parku i dworu. Z tego założenia zachował się dwór wybudowany na początku XX w. oraz pojedyncze drzewa. Majątek znajdował się również w Lipowie. Tam z kolei zachowała się część parku.

Na terenie gminy zachowało się 8 cmentarzy i kwater wojennych z czasu I wojny światowej.

4.2 Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Tabela 10. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

L.p	Miejscowość	Obiekt	Data Wpisu
1	Kozłowo	Kościół św. Piotra i Pawła	5 lutego 1968
2		Park z murem, aleją dojazdową, bramą	5 października 1967 (zmieniona dec. z dnia 28.01.2005)
3	Michałki	Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej	27 maja 1993
4	Sarnowo	Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Antoniego/ kościół wraz z cmentarzem przykościelnym, kamiennym ogrodzeniem oraz kamieniem pamiątkowym z inskrypcją	6 lipca 2004
5		Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej	27 maja 1993
6		Budynek dawnego dworu wraz z otoczeniem - częścią dz. Nr 291	21 lutego 2006
7	Stawka Wielka	Kościół wraz z cmentarzem przykościelnym	28 lipca 1968
8	Szkotowo	Kościół parafialny p.w. św. Józefa Robotnika	29 grudnia 2003
9		Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej	27 maja 1993
10		Budynek dawnego dworu wraz z otoczeniem, częścią dz. Nr 171/14	14 lutego 2006
11	Turowo	Kościół filialny p.w. św. Michała archaniota wraz z otoczeniem	21 maja 2004
12		Zespół dworsko - parkowy	17 maja 2004
13	Turówko	Park dworski	13 kwietnia 1984
14	Zabłocie Kozłowskie	Park krajobrazowy	19 października 1984
15	Zaborowo	Kościół filialny wraz z cmentarzem przykościelnym	28 lipca 1968
16	Zakrzewko	Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej	27 maja 1993
17	Dziurdziewo	Kościół p.w. Matki Boskiej wraz z cmentarzem przykościelnym	29 lipca 1968
18	Pielgrzymowo	Stanowisko archeologiczne nr I (AZP 33-60/1) 2 kurhany - wschodni i zachodni	31 marca 1999

Źródło: <http://www.bip.wuoz.olsztyn.pl> oraz informacje z WUOZ w Olsztynie

4.3 Obiekty wpisane do ewidencji zabytków

W granicach gminy Kozłowo znajdują się obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Są to głównie pojedyncze budynki, ale także założenia folwarczne, parki i cmentarze. Wymienione obiekty przedstawiono w poniższych tabelach.

Gminna ewidencja zabytków jest w trakcie sporządzania. Na dzień dzisiejszy gmina dysponuje jedynie wykazem obiektów, które będą uwzględnione w gminnej ewidencji zabytków, co oznaczono w poniższych zestawieniach.

Tabela 11. Obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wskazane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków.

Miejscowość	Obiekt	Adres	Ewidencja zabytków: g-gminna, w-województwo
Borowiec	młyn wodny	-	g, w
Bartki	dom	7	g, w
	dom+ b. gospodarczy	19	g, w
Browina	budynek gospodarczy	1	g, w
	dom	2	g, w
	dom	10	g, w
	dzwonnica	10	g, w
Dziurdziewo	dom	7	g, w
	dom	10	g, w
	dom	15	g, w
	dom	16/17	g, w
	dom+ b. gospodarczy	18	g, w
	dom	19	g, w
Gołębiewo	dom robotników folwarcznych - ob. dom	1	g, w
	dom robotników folwarcznych - ob. dom	4	g, w
	dom robotników folwarcznych - ob. dom	5	g, w
	dom robotników folwarcznych - ob. dom	7	g, w
	dom robotników folwarcznych - ob. dom	9	g, w
Górowo	dom	2	g, w
	dom+ b. gospodarczy	5/6	g, w

Januszkowo	zespół folwarczny		g, w
	dom+ b. gospodarczy	1	g, w
	dom	3	g, w
	dom	4	g, w
	dom	5	g, w
	dom	6	g, w
	dom	7	g, w
	dom	16	g, w
	dom	17	g, w
	dzwonnica	-	g, w
Kamionki	dom+ b. gospodarczy	5	g, w
	dom	10	g, w
	dom	11	g, w
	dom+ b. gospodarczy	12	g, w
	dom	14	g, w
	dom+ b. gospodarczy	16	g, w
	dom+ b. gospodarczy	18	g, w
Kownatki	zespół folwarczny		g, w
	dom	2	g, w
	dom+ b. gospodarczy	5	g, w
	dom	10	g, w
Kozłowo	dom	15	g, w
	dom	18	g, w
	dom	22	g, w
	dom	27	g, w
	dom	32	g, w
	dom	37	g, w
	dom	39	g, w
	dom	42	g, w
	dom	43	g, w
	dom	45	g, w
	dom	58	g, w
	dom	79	g, w
	dom	83	g, w
	budynek kolejowy - ob. budynek mieszkalny	95	g, w
	budynek kolejowy - ob. budynek mieszkalny	96	g, w
budynek kolejowy - ob. budynek mieszkalny	97	g, w	
Krokowo	dom	1	g, w
	dom	2	g, w
	dom	5	g, w
	dom	6	g, w
	Szkoła	10	g, w

	dom	12	g, w
	chata+ b. gospodarczy	14	g, w
	dom	17	g, w
	dom	19	g, w
	dom	20	g, w
	dom	22	g, w
	sklep	29	g, w
	dom	35	g, w
	dom	36/37	g, w
	karczma - ob. OSP	-	g, w
Lipowo	zespół folwarczny		g, w
Michałki	dom	2	g, w
	dom+ b. gospodarczy	6	g, w
	dom	8	g, w
	dom	12	g, w
	dom	13	g, w
Pielgrzymowo	dom	14	g, w
	dom+ b. gospodarczy	6	g, w
	dom	7	g, w
	dom	8	g, w
	dom	9	g, w
	dom+ b. gospodarczy	14	g, w
	dom	17	g, w
	dom	23	g, w
	dom	29	g, w
dom	31/32	g, w	
Rogóż	dom	34	g, w
	chatupa	1	g, w
	dom	3	g, w
	dom	11	g, w
	dom	12	g, w
	dom	17	g, w
Sarnowo	budynek gospodarczy	22	g, w
	dom	2	g, w
	dom	15	g, w
	dom	16	g, w
	Szkoła	21	g, w
	dom	23	g, w
	dom	34	g, w
	dom	42	g, w
	dom	44	g, w
	dom	45	g, w
	dom	46	g, w
dom	47	g, w	

	dom+ b. gospodarczy	54	g, w
	dom	59	g, w
	dom	60	g, w
	dom	61	g, w
	dom	64	g, w
	dom	73	g, w
Siemianowo	dom	3	g, w
	dom	4	g, w
	dom	6	g, w
	budynek gospodarczy	7	g, w
	dom	12	g, w
	dom	21	g, w
Sławka Mała	budynek gospodarczy	5	g, w
	dom	8	g, w
	dom	12	g, w
	dom	14	g, w
	budynek gospodarczy	25	g, w
Sławka Wielka	zespół folwarczny		g, w
	dom robotników folwarcznych - ob. dom	9	g, w
	dom	21	g, w
	dom	24	g, w
	dom	26	g, w
	budynek gospodarczy	29	g, w
	dom+ b. gospodarczy	31	g, w
Szkotowo	zespół folwarczny		g, w
	dom	43	g, w
	dom	46	g, w
	dom	56	g, w
	Plebania	57	g, w
	dom	59	g, w
Szkudaj	dom	5	g, w
	dom	6	g, w
	dom	7	g, w
	dom	14	g, w
Szymany	dom	1	g, w
	dom	3	g, w
	dom	4	g, w
	dom	5	g, w
	dom	8	g, w
	dom	10	g, w
	dom	14	g, w
	dom	17	g, w

Turówko	zespół folwarczny		g, w
Ważyny	dom	3	g, w
	dom+ b. gospodarczy	5	g, w
	budynek gospodarczy	6	g, w
	dom	7	g, w
	dom	11	g, w
	dom	12	g, w
	dom	16	g, w
	dom+ b. gospodarczy	18	g, w
	dom+ b. gospodarczy	21	g, w
	budynek gospodarczy	22	g, w
	dom	23	g, w
Wierzbowo	budynek gospodarczy	8	g, w
	dom	16	g, w
	dom	42	g, w
Wola	dom+ b. gospodarczy	3	g, w
	budynek gospodarczy	5	g, w
	dom	6	g, w
	dom	7	g, w
	dom	11	g, w
	dom	12	g, w
	dom	13	g, w
Zabłocie Kozłowskie	zespół folwarczny		g, w
	budynek gospodarczy	1	g, w
	dom	16	g, w
Zaborowo	dom	8	g, w
	dom	10	g, w
	dom	15	g, w
	dom	17	g, w
	dom	18	g, w
	dom	19	g, w
	dom+ b. gospodarczy	28	g, w
	dom+ b. gospodarczy	29/30	g, w
	budynek gospodarczy	31	g, w
	dom+ b. gospodarczy	32	g, w
Zakrzewko	dom+ b. gospodarczy	1	g, w
	dom	2	g, w
	dom	3	g, w
	dom+ b. gospodarczy	6	g, w
Zakrzewo	budynek kolejowy - ob. budynek mieszkalny	1	g, w
	zespół folwarczny	-	g, w
Zalesie	gorzelnia	-	g, w
	dom	5	g, w

	dom	8	g, w
	dom	14	g, w
	dom	19	g, w
	dom	21	g, w

Źródło: Informacje pozyskane w WUOZ w Olsztynie oraz w Urzędzie gminy Kozłowo, dane na dzień 11.09.2012 r.

Zabytkowe cmentarze

Tabela 12. Zabytkowe cmentarze ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wskazane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków.

Miejscowość	Nazwa cmentarza	Lokalizacja	Ewidencja zabytków: g-gminna, w-województwa
Browina	cmentarz ewangelicki	w polu, ok. 400m na północ od zabudowań wiejskich, obok drogi do GR Lubianek	g, w
Dziurdziewo	cmentarz ewangelicki	przy ptn. skraju wsi	g, w
	cmentarz rzymskokatolicki	na ptn. skraju wsi	g, w
Gołębiewo	cmentarz wojenny z I w. św.	400m na ptn. od zabudowań, przy drodze do Działdowa	g, w
Januszkowo	cmentarz ewangelicki	przy szosie, na skraju wsi	g, w
Kamionka	cmentarz ewangelicki	na ptn. od wsi, przy drodze asfaltowej z Kamionki do Turowa	g, w
Kozłowo	cmentarz ewangelicki/ ob. rzymskokatolicki	na ptn. skraju wsi, przy drodze do Działdowa	g, w
Krokowo	cmentarz ewangelicki	przy wschodnim skraju wsi, przy drodze do Białut	g, w
Lipowo	cmentarz ewangelicki	ok. 500m na wsch. od wsi, wzdłuż wschodniej strony alejki w pobliżu murowanego grobowca	g, w
	cmentarz ewangelicki	600m na wsch. od wsi, przy drodze do d.PGR Załuski	g, w
Michałki	cmentarz ewangelicki	ok. 500 m na ptd. wsch. od zabudowań wsi, przy asfaltowej drodze do wsi Rączki, otoczony polami	g, w
Niedanowo	cmentarz ewangelicki	na ptn.-zach. krańcu wsi, przy drodze do Zakrzewa-Sarnowa	g, w
Sarnowo	cmentarz rzymskokatolicki	na zachodnim skraju wsi, przy drodze do Krasnotęki	g, w
Sarnowo/Kolonia Ginter	cmentarz wojenny z I w. św.	ok. 1 km na zach. od gospodarstwa Kolonia Ginter, graniczy z polami i lasem	g, w
Siemianowo	cmentarz	ok. 250m na ptn. od	g, w

	ewangelicki	zabudowań wiejskich, przy drodze do Kownatek	
Sławka Wielka	cmentarz ewangelicki	ok. 500m na ptn. od wsi, przy drodze do Kozłowa	g, w
	rzymskokatolicki XIX w.	w centrum wsi przy kościele	g
Szkotowo	cmentarz ewangelicki/ob. rzymskokatolicki	na zachodnim skraju wsi	g, w
	cmentarz ewangelicki	ok. 500m od zabudowań wiejskich, przy drodze asfaltowej do Rogóza	g, w
	cmentarz ewangelicki: kwatera wojenna	w południowym narożniku cmentarza ewangelickiego, przy szosie do Kozłowa	g, w
	cmentarz wojenny, k.sierpnia 1914	na zach. skraju wsi, przy drodze w kier. Siemianowa, na zadrzewionym wzniesieniu górującym nad okolicą	g
Turowo	cmentarz wojenny	ok. 1.5 km na ptn. od wsi Turowo, po wschodniej stronie szosy, w lesie	g, w
	cmentarz ewangelicki	przy zachodnim skraju wsi, przy szosie	g, w
	cmentarz wojenny	ok. 1.5 km na ptn. od wsi, przy szosie do wsi Browina	g, w
Turówko	cmentarz ewangelicki	na południe od wsi, przy drodze polnej	g, w
	cmentarz ewangelicki/rodzinny	w parku, ok. 150m na północ od dworku, na niewielkim płaskim terenie, u podnóża skarpy	g, w
Zabłocie	cmentarz ewangelicki	200m na północ od wsi i szosy Kozłowo-Działdowo	g, w
Zaborowo	cmentarz ewangelicki	na północno-wschodnim krańcu wsi, przy drodze do Ważyn	g, w
Zakrzewko	cmentarz ewangelicki	ok. 600m od północno-zachodniego skraju wsi, w polu	g, w
Zakrzówek	wojskowy z I w.św., 1914	za wsią, przy drodze do Zakrzew-Sarnowo	g
	ewangelicki, XIXw.	ok. 600 m od ptn.-zach. Skraju wsi, w polu	g
Zątuski	cmentarz wojenny	w głębi lasu, pomiędzy wsiami Szkotowo i Łysakowo, przy drodze leśnej ze Szkotowa do Łysakowa	g, w

Źródło: Informacje pozyskane w WUOZ w Olsztynie oraz w Urzędzie gminy Kozłowo, dane na dzień 11.09.2012 r.

Zabytkowe parki

Tabela 13. Parki ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wskazane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków.

Miejscowość	Obiekt	Ewidencja zabytków: g-gminna w-województwa
Gołębiewo	park dworski	g, w
Januszkowo	park dworski	g, w
Kownatki	park dworski	g, w
Kozłowo	park	g
Kozłówko	park dworski	g, w
Lipowo	park	g, w
Rogóż	park dworski	g, w
Sławka Wielka	park dworski	g, w
Zabłocie Kozłowskie	park dworski	g
Zakrzewo	park dworski	g, w

Źródło: Informacje pozyskane w WUOZ w Olsztynie oraz w Urzędzie gminy Kozłowo, dane na dzień 11.09.2012 r.

4.4 Stanowiska archeologiczne

Na terenie gminy Kozłowo znajdują się 153 stanowiska archeologiczne, zlokalizowane w 10 obszarach AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski).

Tabela 14. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Kozłowo

Nr stanowiska na obszarze	Obszar AZP
20, 21, 25	32-58
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37	32-59
1, 2, 3, 4	31-59
8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 33, 34	31-58
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	33-59
1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 19, 20, 21, 23	33-58
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31	35-60
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15	35-59
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 22	34-60
1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15	34-59
1, 2, 3, 6, 7, 12, 13, 14	33-60

Źródło: WUOZ w Olsztynie

4.5 Ochrona konserwatorska

Ochroną konserwatorską objęte są wszystkie obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków i ujęte w ewidencji zabytków.

4.6 Aleje przydrożne

W granicach gminy, wzdłuż dróg powiatowych, występują przydrożne aleje drzew, stanowiące element krajobrazu kulturowego.

Tabela 15. Przydrożne aleje drzew typowane do ochrony jako element krajobrazu kulturowego.

Numer drogi	Przebieg drogi	Miejsce występowania alei przydrożnych
1585N	Mielno - Rączki	Odcinek Wronowo - Januszkowo
1253N	Rychnowo - Pacóttowo - Zybuttowo - Wierzbowo - Klęczkowo - Komorniki	Na całej długości
1304N	droga woj. nr 544 - Jabłonowo - Niechtonin - Narzym - Napiwoda	Na całej długości
1548N	droga nr 1587N - Krokowo - Napierki	Na całej długości
1550N	Kozłowo - Zaborowo - Kanigowo	Na całej długości
1558N	Krokowo - Powierz - Janowiec Kościelny (droga nr 1560N)	odcinek Krokowo - Powierz
1585N	Mielno - Rączki	Na całej długości
1587N	Szkotowo - Rogóż - Kozłówko - Zakrzewo - Sarnowo - Działdowo	Na całej długości
1589N	Nidzica - Zaborowo (droga nr 1550N)	Odcinek Olszewo - Zaborowo

Źródło: Informacje pozyskane w WUOZ w Olsztynie.

4.7 Inne obiekty o wysokich walorach kulturowych

W granicach gminy znajdują się historyczne ślady obiektów mających ważne znaczenie kulturowe. Wśród nich wyróżnić można XIX - wieczne młyny wodne zlokalizowane w miejscowościach: Turowo, Szkotowo, Sarnowo, Borowiec, Miłkowiec, Rogóż, Lipowo, Szymany, Zabłocie Kozłowskie oraz młyny wiatrowe zlokalizowane w: Kozłowie (2 obiekty), Kamionkach, Turówku, Januszkowie, Bartkach, Woli i Zalesiu.

Występują one w postaci stanowisk archeologicznych (udokumentowanych, bądź będących w trakcie rozpoznania).

5 Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia

Tabela 16. Liczba ludności w miejscowościach gminy Kozłowo, stan na dzień 31.08.2012r.

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności
1.	Bartki	207
2.	Browina	47
3.	Cebulki	185
4.	Dziurdziewo	93
5.	Gołębiewo	216
6.	Górowo	59
7.	Januszkowo	339
8.	Kadyki	4
9.	Kamionki	74
10.	Kownatki	124
11.	Kozłowo	1408
12.	Krokowo	138
13.	Lipowo	241
14.	Michałki	71
15.	Niedanowo	200
16.	Pielgrzymowo	166
17.	Rogóż	138
18.	Sarnowo	402
19.	Sątop	122
20.	Siemianowo	100
21.	Sławka Mała	91
22.	Sławka Wielka	419
23.	Szkotowo	435
24.	Szkudaj	66
25.	Szymany	75
26.	Turowo	90
27.	Turówko	180
28.	Wązyny	81
29.	Wierzbowo	87
30.	Wola	62
31.	Zabłocie Kozłowskie	38
32.	Zaborowo	130
33.	Zakrzewko	41
34.	Zakrzewo	97
35.	Zakrzewo PGR	80
36.	Zalesie	103
RAZEM:		6409

Źródło: Dane uzyskane w UG Kozłowo.

5.1 Demografia

Gminę Kozłowo zamieszkuje 6325 osób (według danych GUS dzień 31.07.2011r.), co stanowi 18% ludności powiatu nidzickiego i 0,4% ludności województwa.

Tabela 17. Sytuacja demograficzna gminy Kozłowo na tle powiatu nidzickiego i województwa warmińsko-mazurskiego

Wyszczególnienie	Lata	Liczba ludności				Współczynnik feminizacji
		Liczba ludności	Mężczyźni	Kobiety	Ludność na 1 km ²	
województwo warmińsko-mazurskie	2000	1433225	701123	732102	59	104
	2011	1452596	711551	741045	60	104
powiat nidzicki	2000	34658	17215	17443	36	101
	2011	34271	17083	17188	36	101
gmina Kozłowo	2000	6223	3187	3036	24	95
	2011	6325	3220	3105	25	96

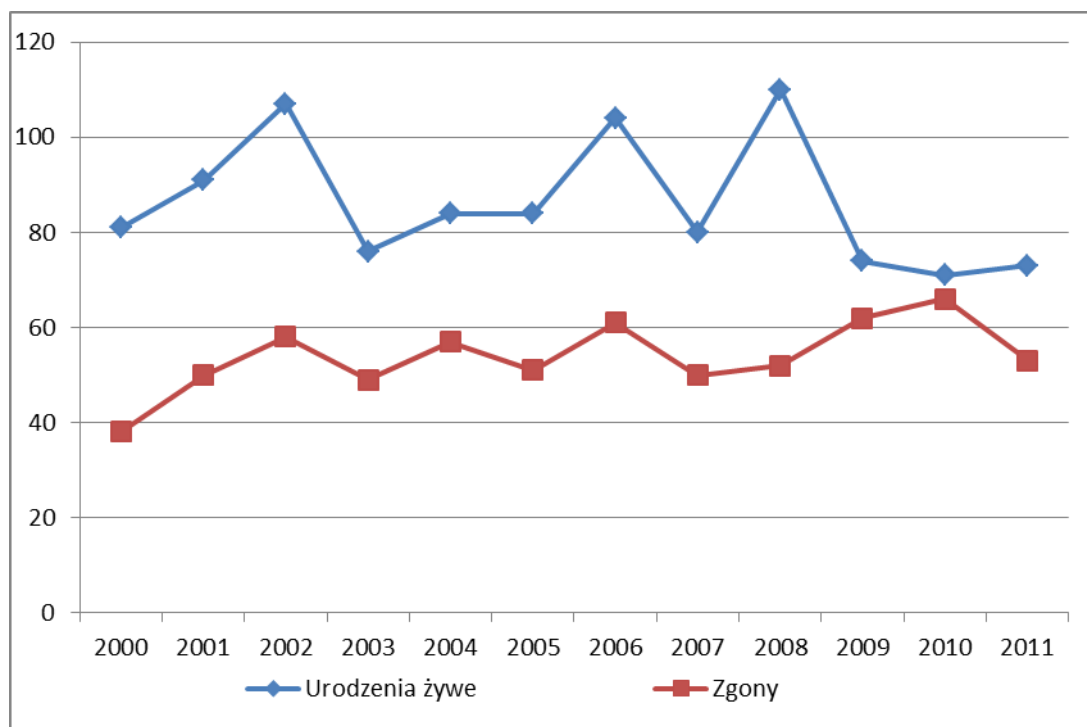
Źródło: GUS

W ciągu lat 2000-2011 liczba mieszkańców gminy nieznacznie się zwiększyła, przy czym przybyło więcej kobiet, co skutkowało podwyższeniem współczynnika feminizacji. Podobny trend zaobserwowano w granicach województwa, natomiast odwrotny na terenie powiatu - tam liczba mieszkańców zmniejszyła się. Niewielki wzrost liczby ludności gminnej spowodował wzrost współczynnika zagęszczenia ludności, który wynosi 25 osób/km².

Przyrost naturalny

Gmina Kozłowo od początku XXI w. charakteryzuje się dodatnim przyrostem naturalnym. Najniższy przyrost naturalny odnotowano w latach 2003, 2004, natomiast najwyższy w 2002 roku. Wskaźnik przyrostu naturalnego wynosił odpowiednio: 6,91 na 1000 mieszkańców w 2000r., 6,58 w 2001r., 7,81 w 2002r., 4,28 w 2003r., 4,28 w 2004r., 5,25 w 2005r., 6,84 w 2006r., 4,81 w 2007r., 9,30 w 2008r., 1,90 w 2009r., 0,83 w 2010r., 3,30 w 2011r. Zauważmy, że wskaźnik ten jest obecnie stosunkowo wysoki - dla

porównania w województwie wynosi on 1,25, a na terenie powiatu nidzickiego: 1,58. Można więc prognozować, że w kolejnych latach liczba urodzeń będzie wzrastać, co jest bezpośrednio związane jest z zakładaniem rodzin przez ludność urodzoną na początku lat 80-tych XX wieku, czyli ludność ostatniego wyżu demograficznego oraz poprawiającą się sytuacją społeczno - gospodarczą regionu.

Wykres 2. Współczynnik urodzeń i zgonów w gminie Kozłowo w latach 2000 - 2011
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z danych zobrazowanych na wykresie wynika, że liczba urodzeń żywych znacznie przewyższa liczbę zgonów. Zauważalne jest, że w latach 2000 - 2007 zmiany w liczbie urodzeń i zgonów przebiegają symetrycznie - wzrost ilości zgonów odpowiada wzrostowi urodzeń, spadek zgonów - spadkowi liczby urodzeń. Natomiast w latach 2008 - 2010 liczba zgonów znacznie wzrosła, przy jednoczesnym spadku liczby urodzeń, co skutkowało obniżeniem się przyrostu naturalnego. W roku 2011 ponownie nastąpił wzrost liczby urodzeń, a liczba zgonów spadła - co oznaczało wyższy niż w poprzednich latach przyrost naturalny. Można założyć, że sytuacja, która nastąpiła w latach 2008 - 2010 była wyjątkowa, a w najbliższych latach przyrost naturalny będzie wykazywał tendencję wzrostową.

Saldo migracji

Tabela 18. Migracje na pobyt stały w gminie Kozłowo wg typu i kierunku w latach 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zameldowania												
wewnętrzne	63	50	76	86	69	47	51	69	49	53	54	33
zagranica	0	3	1	1	2	0	1	0	1	2	1	1
Wymeldowania												
wewnętrzne	124	78	82	87	84	90	91	132	118	77	107	73
zagranica	0	8	0	0	4	13	6	16	9	4	1	3
Saldo migracji												
wewnętrzne	-61	-28	-6	-1	-15	-43	-40	-63	-69	-24	-53	-40
zagranica	0	-5	1	1	-2	-13	-5	-16	-8	-2	0	-2
ogółem	-61	-33	-5	0	-17	-56	-45	-79	-77	-26	-53	-42

Źródło: GUS

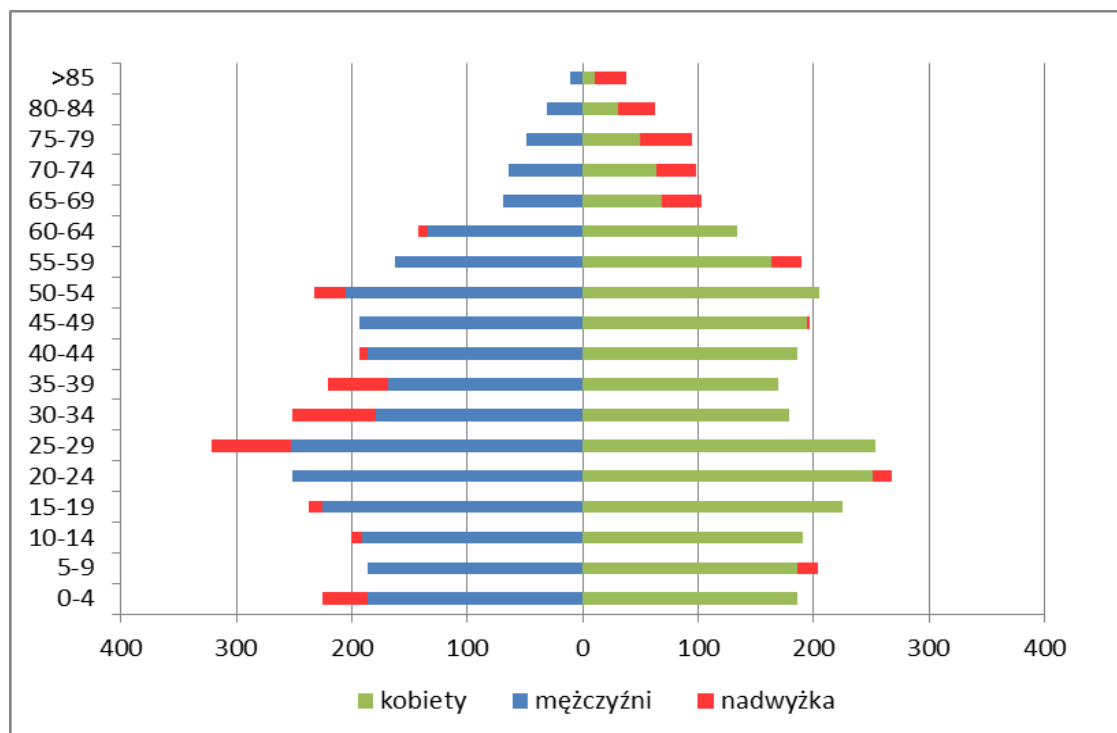
Saldo migracji jest kolejnym czynnikiem warunkującym rozwój demograficzny gminy. W latach 2000 - 2011 saldo migracji jest ujemne - liczba wymeldowań znacznie przewyższa liczbę zameldowań zarówno w ruchu wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Największe saldo odnotowano w 2007 roku oraz w latach 2000, 2008, najmniejsze natomiast w 2003, kiedy ogólne saldo migracji wyniosło 0.

Przedstawiona sytuacja wiąże się zapewne z migracjami w celu poszukiwania pracy do większych ośrodków miejskich, również za granice kraju.

Mimo ujemnego salda migracji obserwuje się przyrost ludności zamieszkującej gminę Kozłowo. Spowodowane jest to wysokim przyrostem naturalnym, który „rekompensuje” odpływ ludności związany z migracjami.

Struktura płci i wieku

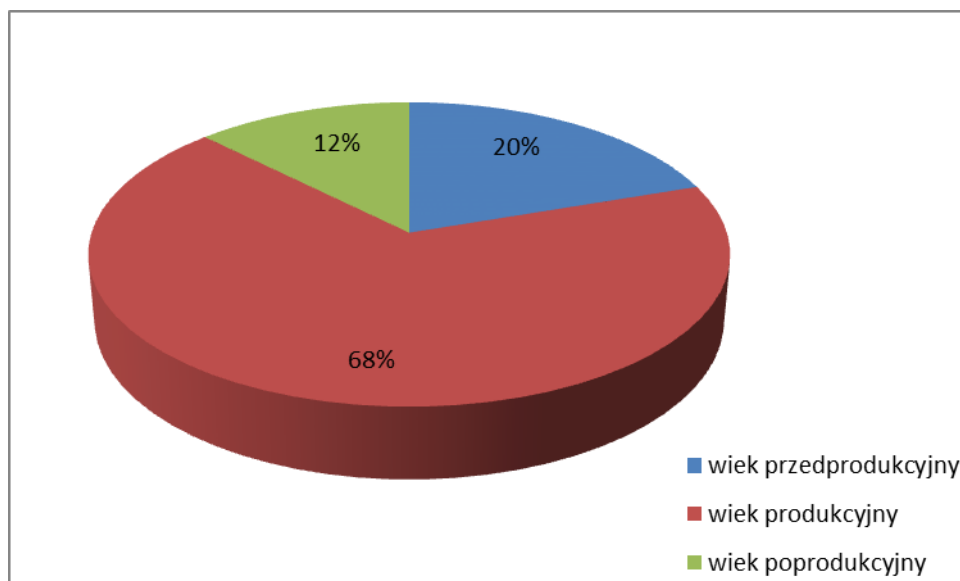
Wszystkie opisane powyżej elementy ruchu naturalnego tworzą strukturę płci i wieku społeczeństwa. Wykonana na podstawie danych GUS piramida płci i wieku dla gminy Kozłowo ukazuje formę przejściową struktury wiekowej.

Wykres 3. Struktura płci i wieku ludności gminy Kozłowo w 2010 roku
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

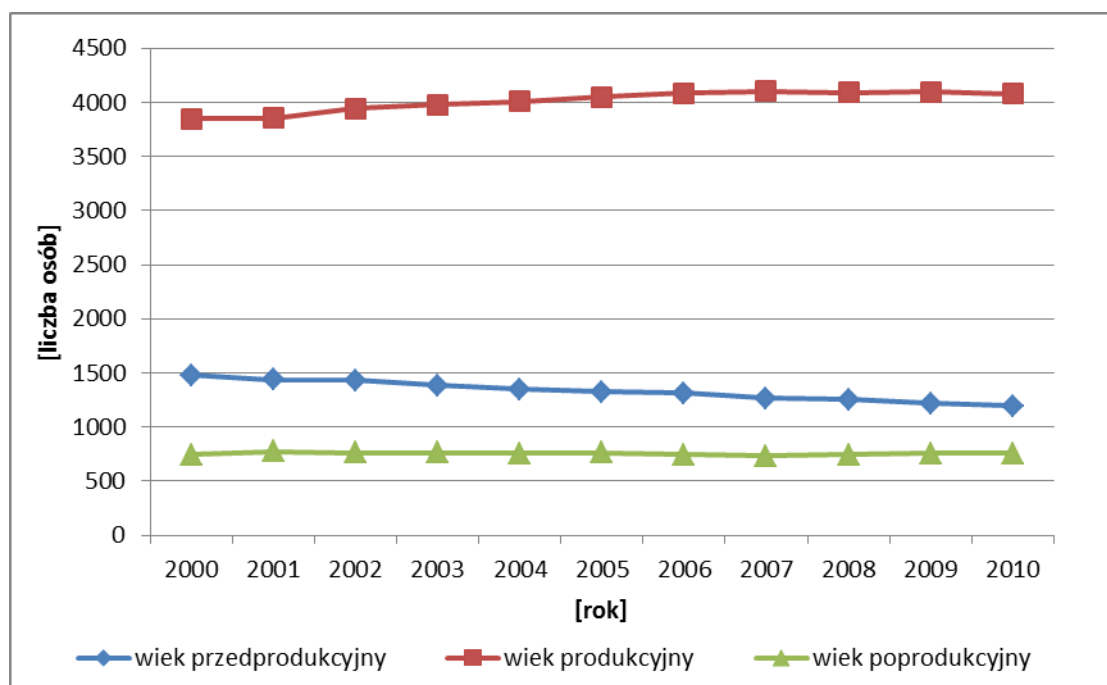
Przedstawiona powyżej struktura płci i wieku dla gminy Kozłowo wykazuje następujące zjawiska:

- dwa silne wybrzuszenia w strukturze wiekowej spowodowane rocznikami wyżu demograficznego przelotem lat 50-tych i 60-tych ubiegłego wieku (45 - 54 lata) oraz lat 80-tych ubiegłego wieku (20 - 29 lat);
- dwie wyrwy w piramidzie wieku czyli roczniki niżu demograficznego z okresu dwóch największych wojen XX wieku: pierwsza obecnie już słabo zauważalna z okresu I - wojny światowej (ludność powyżej 85 roku życia), druga z okresu II wojny światowej (ludność w wieku 60 - 69 lat);
- największa nadwyżka liczby mężczyzn nad liczbą kobiet występuje w przedziale wiekowym od 20 - 39 roku życia;
- największa nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn występuje powyżej 65 roku życia.

Wykres 4. Struktura wieku ekonomicznego w gminie Kozłowo w 2010r.
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W gminie Kozłowo największą grupę stanowi ludność w wieku produkcyjnym, czyli od 15-59 lat (kobiety) oraz 15-64 lata (mężczyźni) - grupa ta liczy 4080 osób. Ponadto gminę zamieszkują 1193 osoby w wieku przedprodukcyjnym (do 15 roku życia) oraz 755 w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 5. Struktura ekonomicznego wieku mieszkańców gminy Kozłowo w latach 2000-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Można zauważyć, że w latach 2000-2010, że liczba osób w wieku produkcyjnym, po niewielkim wzroście w latach 2000-2006, w latach kolejnych pozostaje na podobnym poziomie. Jednocześnie odnotowuje się spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym pozostaje w badanym okresie na stałym poziomie.

Prognozuje się, że sytuacja w najbliższym okresie nie ulegnie drastycznym zmianom, ze względu na niewielkie zmiany we wszystkich trzech grupach ludności. Ze względu na rosnący przyrost naturalny można przypuszczać, że za kilkanaście lat liczba osób w wieku przedprodukcyjnym wzrośnie, natomiast w tym samym czasie grupa osób w wieku produkcyjnym ulegnie zmniejszeniu - ze względu na obecnie malejącą liczbę ludności w wieku przedprodukcyjnym.

5.2 Prognoza demograficzna

Dane wyjściowe do prognozy:

- W ciągu lat 2000-2011 liczba mieszkańców wzrosła;
- Zauważalne jest, że w okresie 2000-2007 zmiany w liczbie urodzeń i zgonów przebiegają symetrycznie - wzrost ilości zgonów odpowiada wzrostowi urodzeń, natomiast w latach 2008-2010 liczba urodzeń spada, a liczba zgonów wzrasta;
- Ujemne saldo migracji - liczba wymeldowań znacznie przewyższa liczbę zameldowań zarówno w ruchu wewnętrznym, jak i zewnętrznym;
- Największa liczba ludności w wieku produkcyjnym (wykazuje tendencję niemalejącą), najmniejsza - w wieku poprodukcyjnym;
- Wzrost liczby osób pracujących;
- Pracujący stanowią 11% osób w wieku produkcyjnych.

Mimo ujemnego salda migracji obserwuje się przyrost ludności zamieszkującej gminę Kozłowo. Spowodowane jest to wysokim przyrostem naturalnym, który „rekompensuje” odpływ ludności związany z migracjami. Można przyjąć, iż w latach kolejnych liczba ludności przy optymistycznych prognozach demograficznych będzie stabilna, być może z niewielką tendencją

zwyżkową (nieprzekraczającą 2 %). Trendy demograficzne na terenie gminy będą zależę od zahamowania odpływu młodych ludzi z terenu gminy (głównie kobiet) oraz utrzymania dodatniego przyrostu naturalnego.

Jako, że liczba osób pracujących wykazuje od roku 2003 tendencję rosnącą, można prognozować, iż trend ten w najbliższej przyszłości zostanie zachowany, a w wersji pesymistycznej utrzyma się na stałym poziomie. Obecnie największą grupę w strukturze wiekowej społeczeństwa stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Liczba tych osób w ostatnich latach utrzymuje stały poziom, przy jednoczesnym spadku liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym. Można więc przypuszczać, iż liczba osób pracujących przyjmie trend pesymistyczny - pozostanie na stałym poziomie.

5.3 Rynek pracy

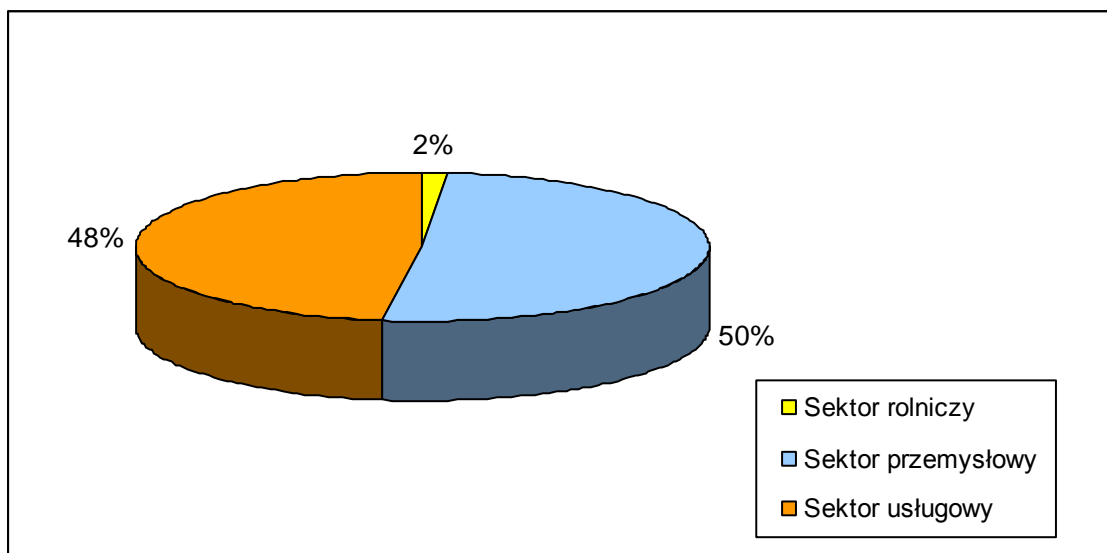
Tabela 19. Pracujący wg płci w gminie Kozłowo w latach 2003-2011

Pracujący \ Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ogółem	354	273	397	465	416	340	490	524	454
mężczyźni	144	86	196	254	228	174	249	265	223
kobiety	210	187	201	211	188	166	241	259	231

Źródło: GUS

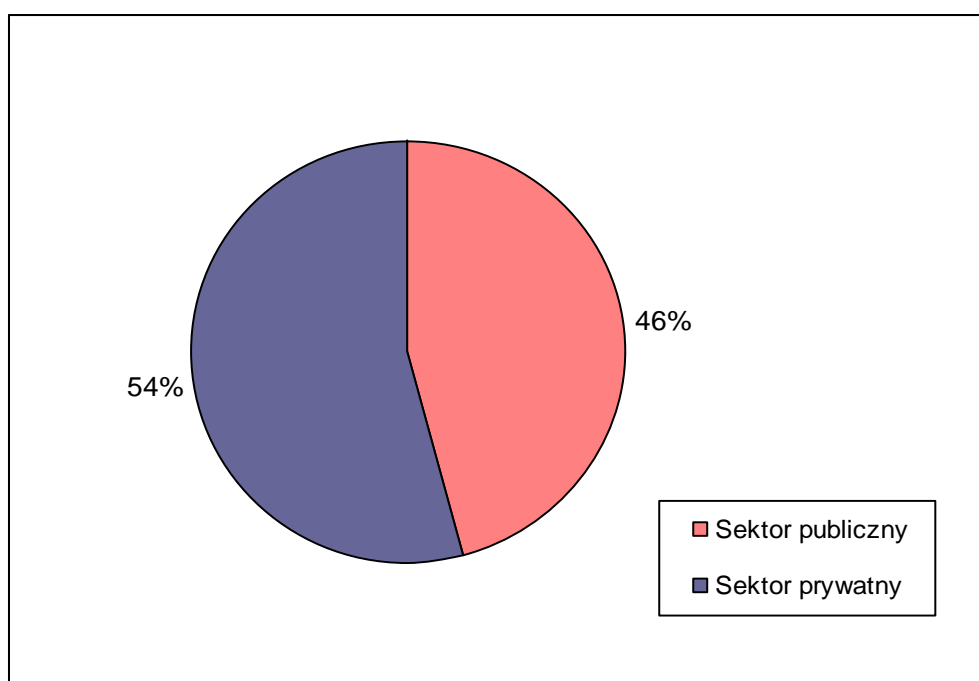
Liczba osób pracujących w gminie wzrosła z 354 osób w 2003 roku do 454 w 2011 roku. Wzrost pracujących może być spowodowany wchodzeniem w wiek produkcyjny wyżu z lat 80 - tych XX wieku oraz poprawiającą się sytuacją na rynku pracy. Zdecydowanie większy wzrost pracujących nastąpił wśród kobiet.

Na ogólną liczbę mieszkańców w wieku produkcyjnym, pracujący stanowią 11%. Jest to mniejszy odsetek niż w gminach wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego, gdzie wynosi on 16%.

Wykres 6. Pracujący wg sektora ekonomicznego w gminie Kozłowo w 2005r.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza wykazała, że największą część pracujących obejmuje sektor przemysłowy - 201 osób. Znaczna część mieszkańców gminy zatrudniona jest w sektorze usługowym - łącznie 190 osób, z czego 48 osób w sektorze usług rynkowych, a 142 usług nierynkowych. Natomiast w rolnictwie, według danych GUS z 2005r., pracowało jedynie 6 osób.

Wykres 7. Pracujący wg sektorów własności w gminie Kozłowo w 2005r.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba zatrudnionych w sektorze prywatnym (215) przewyższa o 8% zatrudnionych w sektorze publicznym (182). W okresie od 2000-2003 roku zauważa się wzrost liczby ludności zatrudnionej w sektorze publicznym, a spadek w prywatnym, natomiast po roku 2003 ulega zmianie: wzrasta zatrudnienia w sektorze prywatnym, natomiast stopniowo maleje w sektorze publicznym. Ta tendencja, w związku z rozwojem usług rynkowych powinna postępować.

5.4 Bezrobocie

Tabela 20. Bezrobotni wg płci w gminie Kozłowo w latach 2003-2011

Bezrobotni \ Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ogółem	944	963	892	689	555	532	531	535	553
mężczyźni	457	457	423	267	184	188	219	205	236
kobiety	487	506	469	422	371	344	312	330	317

Źródło: GUS

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych, według GUS z 2011r., wynosi 553 osoby. Od roku 2003 liczba bezrobotnych zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet charakteryzowała się tendencją spadkową - zanotowano spadek ogólnej liczby o 41%.

Spadek liczby bezrobotnych w gminie Kozłowo jest zgodny z obserwowaną w całym kraju tendencją spadkową.

Tabela 21. Bezrobotni w gminie Kozłowo według wykształcenia w latach 2006 - maj 2008

Wykształcenie	Zarejestrowani bezrobotni w latach:					
	2006	%	2007	%	2008	%
Wyższe	7	1,0	5	0,9	6	1,2
Policealne i średnie zawodowe	83	12,0	71	12,8	69	14,1
Średnie ogólnokształcące	39	5,7	30	5,4	33	6,8
Zasadnicze zawodowe	154	22,4	136	24,5	115	23,6
Gimnazjalne i poniżej	406	58,9	313	56,4	265	54,3

Źródło: Informacja o bezrobociu w gminie Kozłowo - na koniec maja 2008 roku

Z przedstawionych danych wynika, że najmniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem wyższym (1,2%), natomiast największą z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej gimnazjalnego (54,3%).

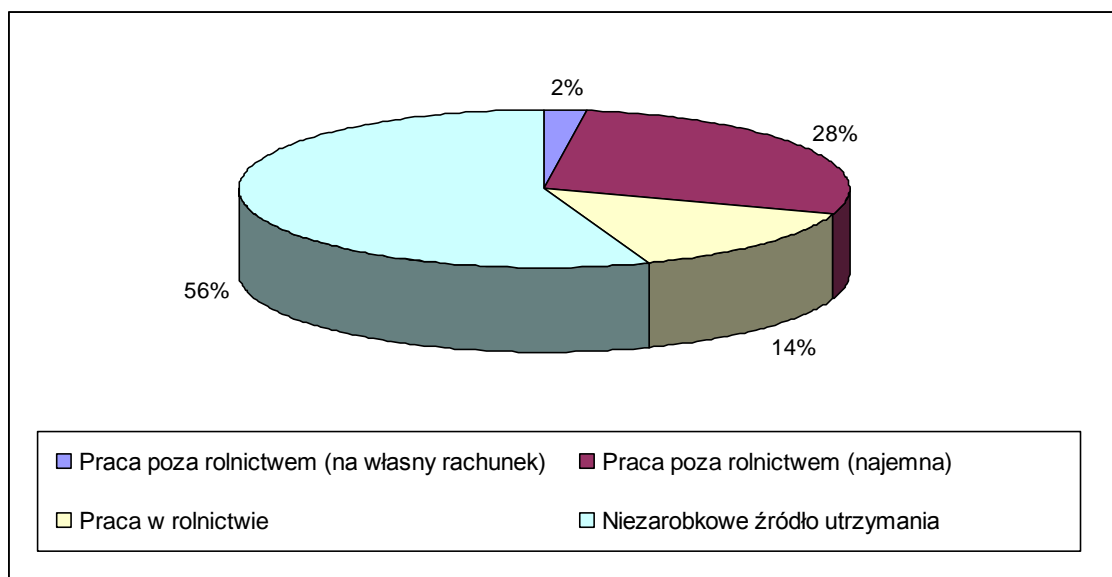
Według analiz powiatowego urzędu pracy w Nidzicy, poziom obecnego bezrobocia wynika między innymi z następujących przyczyn:

- niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców,
- trudna sytuacja kobiet na rynku pracy,
- niewielkie kwalifikacje,
- niski poziom wykształcenia

Spora grupa osób bezrobotnych (szczególnie długotrwale bezrobotnych) związana jest z upadkiem PGR-ów, których pracownicy nie byli w stanie odnaleźć się na rynku pracy i znaleźć zatrudnienia w innych sektorach gospodarki. Oprócz niewielkich kwalifikacji osoby te są mało mobilne zawodowo i przestrzennie oraz jednocześnie są często długotrwałymi świadczeniobiorcami pomocy społecznej. Mimo pojawiania się wielu ofert pracy i pozytywnych trendów na rynku pracy, nie podejmują zatrudnienia, a ich dzieci często powielają przedstawione zachowanie.

Na terenie gminy, przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej, działa Klub Integracji Społecznej. Celem działań klubu jest reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Są to osoby po opuszczeniu zakładów karnych, przebyciu leczenia odwykowego, a także długotrwale bezrobotni.

5.5 Źródła utrzymania ludności oraz wykształcenie mieszkańców

Wykres 8. Ludność gminy Kozłowo wg głównego źródła utrzymania w 2002r.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największa część społeczeństwa gminy Kozłowo utrzymuje się z niezarobkowego źródła tj. emerytury, renty, zasiłku - 1713 osób. Poza rolnictwem pracuje łącznie 937 osób, w tym 869 jako pracownik najemny, a 68 na rachunek własny. W sektorze rolniczym liczba pracujących wynosi 431.

Tabela 22. Struktura wykształcenia ludności gminy Kozłowo w 2002r.

Wykształcenie	Liczba ludności			Odsetek [%]
	Kobiety	Mężczyźni	Razem	
Wyższe	58	45	103	2
Policealne i średnie	432	296	728	16
Zasadnicze zawodowe	340	610	950	21
Podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	1 409	1 391	2 800	61
Ogółem	2239	2342	4581	100

Źródło: GUS

Największy odsetek ludności gminy Kozłowo stanowi grupa osób, która posiadająca wykształcenie podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia szkolnego. Najmniej natomiast osób zdobyło wykształcenie wyższe, z czego większość stanowiły kobiety.

6 Infrastruktura społeczna

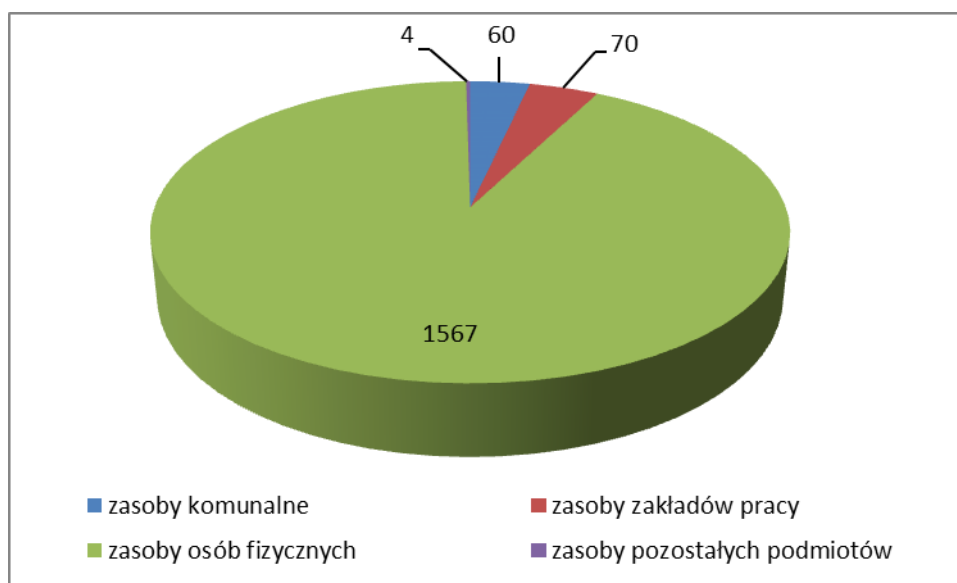
6.1 Mieszkalnictwo

Tabela 23. Sytuacja mieszkaniowa w gminie Kozłowo w latach 2000 i 2010

Wyszczególnienie	Rok	Mieszkania	Izby	Pow. użytkowa mieszkań	Średnia powierzchnia mieszkania	Powierzchnia mieszkania przypadająca na 1 mieszk.
Gmina Kozłowo	2000	1 633	5 333	91 053	55,8	14,6
	2010	1 723	6 055	109 362	63,5	18,1
Woj. warmińsko-mazurskie	2000	421 361	1 505 719	25 029 655	55,1	17,8
	2010	483 217	1 793 829	32 003 081	66,2	22,4

Źródło: GUS

W ciągu lat 2000-2010 wzrosła liczba mieszkań, jak również ich średnia powierzchnia przypadająca na 1 mieszkańca. W badanym okresie przybyło 90 mieszkań oraz o 3,5 m² więcej powierzchni mieszkania przypadającej na 1 mieszkańca.

Wykres 9. Zasoby mieszkaniowe w gminie Kozłowo w 2007 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W gminie Kozłowo 1567 mieszkań znajduje się we własności osób fizycznych - 92,1%, zasoby mieszkaniowe zakładów pracy wynoszą 4,1%, zasoby komunalne - 0,5%, natomiast pozostałe podmioty są w posiadaniu zaledwie 4 mieszkań - co daje 0,2%. Na terenie gminy nie występują zasoby spółdzielni mieszkaniowych, ani Towarzystw Budownictwa Społecznego.

Ponadto, 85% mieszkań wyposażonych jest w wodociąg, 76% wyposażone jest w splukiwany ustęp, 75% posiada łazienkę, a 63% ogrzewanie centralne.

Średnia powierzchnia mieszkaniowa przypadająca na 1 mieszkańca wzrosła w badanym okresie. Prognozowany wzrost liczby ludności pociągnie za sobą wzrost potrzeb mieszkaniowych. Obecnie w gminie Kozłowo komunalne zasoby komunalne wynoszą 3,5% wszystkich mieszkań. Ze względu na trudną sytuację materialną rodzin zamieszkujących teren gminy oraz chociaż malejący, aczkolwiek stale wysoki współczynnik bezrobocia, należałoby zastanowić się nad przeznaczeniem części zasobów komunalnych na cele socjalne lub budową nowych obiektów z przeznaczeniem na tego typu lokale.

6.2 Ochrona zdrowia

Na terenie gminy znajdują się 2 zakłady opieki zdrowotnej - w miejscowościach: Kozłowo i Szkotowo. Mieszkańcy korzystają ze szpitali znajdujących się w Nidzicy i Działdowie. Ponadto, w Kozłowie zlokalizowana jest apteka.

6.3 Oświata

Tabela 24. Stan uczniów w szkołach gminy Kozłowo - rok szkolny 2012/2013

Szkoła Miejscowość	Przedszkole/Klasa zero	Podstawowa	Gimnazjum	Razem
Kozłowo	68	173	142	383
Szkotowo	23	77	38	138
Rogóż	15	100	46	161
Zaborowo	20	109	-	129
RAZEM	126	459	226	811

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z UG Kozłowo

W gminie Kozłowo znajdują się 4 szkoły podstawowe, zlokalizowane w: Kozłowie, Rogożu, Szkotowie i Zaborowie, z czego 3 przynależą do zespołu szkół (szkoła podstawowa i gimnazjum): w Kozłowie, Rogożu i Szkotowie. Ponadto w miejscowościach: Kozłowo, Szkotowo, Rogóż i Zaborowo działają przedszkola, do którego uczęszcza łącznie 126 dzieci.

Łącznie do szkół znajdujących się na terenie gminy uczęszcza 811 uczniów, w tym 459 do szkół podstawowych, a 226 do gimnazjów.

6.4 Kultura, turystyka i sport

Główne placówki kultury w gminie Kozłowo to Gminny Ośrodek Kultury i Kultury Fizycznej oraz Gminna Biblioteka Publiczna z filiami w Sarnowie i Szkotowie. Ośrodek kultury organizuje około 18 imprez rocznie, większość z nich o zasięgu lokalnym.

Na terenie gminy znajdują się jeziora o wysokiej klasie czystości, nad którymi występują obszary o funkcjach turystycznych (m.in. domki letniskowe i pensjonaty). Ponadto, przez gminę Kozłowo przebiegają 3 szlaki rowerowe. Brak jest oznakowanych szlaków pieszych.

W gminie Kozłowo działa Parafialno Ludowo Uczniowski Klub Sportowy, który prowadzi między innymi sekcję kolarską. Odbywają się również zawody lekkoatletyczne, zawody w piłkę nożną oraz turnieje piłki siatkowej. Ponadto, w Kozłowie znajduje się klub Taekwondo.

7 Budżet

Budżet gminy należy do bardzo ważnych instrumentów kreowania jej polityki rozwoju, ponieważ jest głównym źródłem finansowania usług publicznych oraz inwestycji infrastrukturalnych, należących do ustawowych zadań własnych gminy wiejskiej. Są to, bowiem działania tworzące warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i funkcji wytwórczych w gminie oraz poprawiające standardy obsługi ludności. Dlatego analiza strukturalna budżetu w istotny sposób dopełnia analitykę struktury gospodarczej gminy Kozłowo.

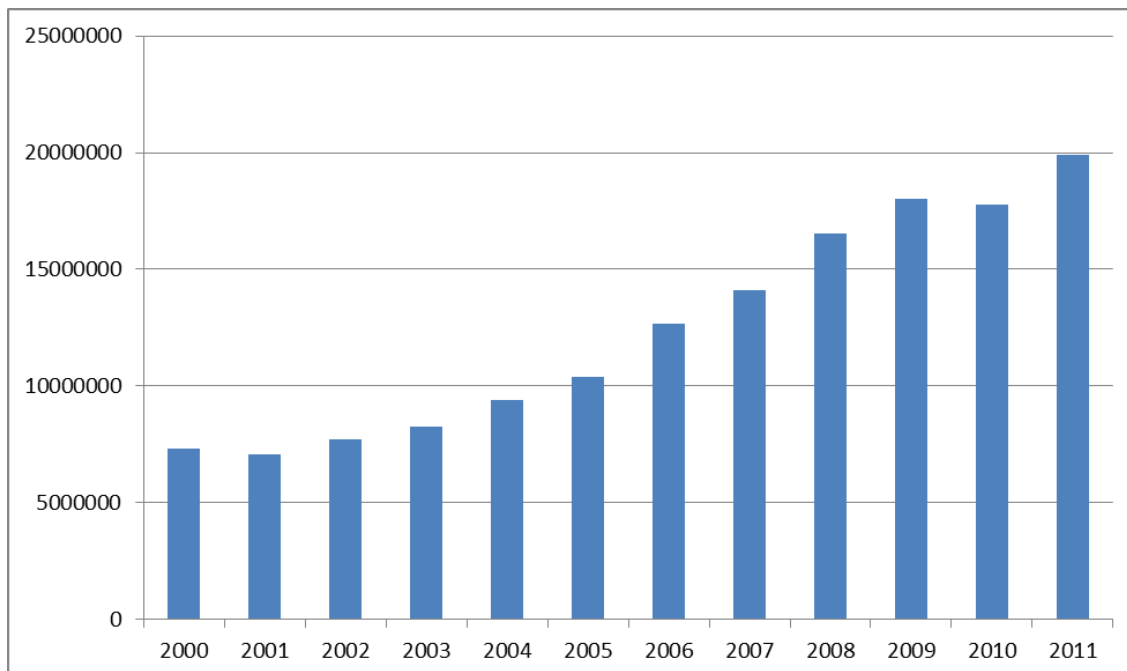
W zakresie dochodów budżetowych miasta analizie poddano dwa najistotniejsze czynniki, czyli tempo wzrostu dochodów w latach 2000 - 2011 oraz strukturę dochodów w roku 2011.

Tabela 25. Tempo zmian dochodów budżetowych gminy Kozłowo na tle gmin wiejskich województwa warmińsko- mazurskiego

Rok	Dochody	Zmiana	Dochód na 1 mieszkańca	Dochód na 1 mieszkańca w gminach wiejskich województwa warmińsko - mazurskiego
	(w PLN)	(w %)	(w PLN/osobę)	(w PLN/osobę)
2000	7319349		1176,18	1262,93
2001	7065092	-3,47	1133,86	1355,11
2002	7696538	8,94	1226,54	1436,94
2003	8278930	7,57	1313,70	1496,75
2004	9400369	13,55	1489,29	1681,50
2005	10374006	10,36	1649,55	1943,58
2006	12651912	21,96	2012,39	2204,69
2007	14086111	11,34	2258,11	2351,34
2008	16515975	17,25	2655,73	2581,99
2009	18011996	9,06	2902,82	2634,63
2010	17777640	-1,30	2887,39	2959,96
2011	19900440	11,94	3146,31	b.d.

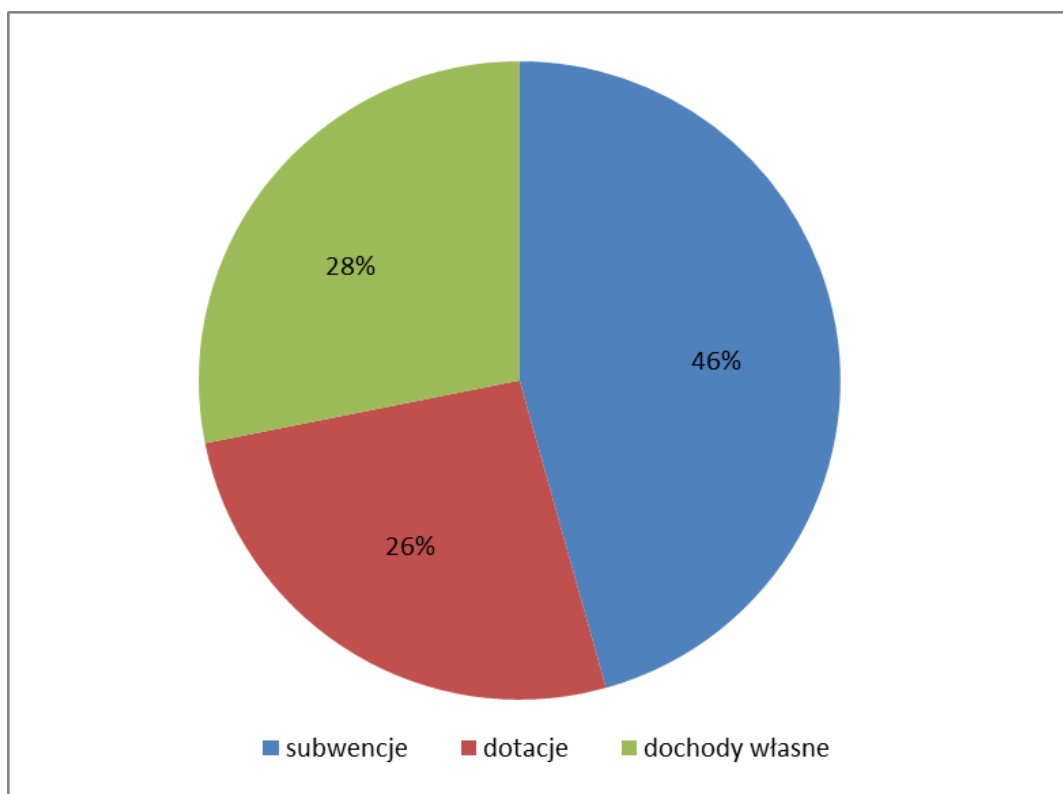
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2000 - 2011 dochody budżetowe gminy Kozłowo dynamicznie wzrastały. Wyjątkami są lata 2001 i 2010: w roku 2001 dochody własne gminy Kozłowo były o prawie 3,5% niższe niż w roku poprzednim, takie samo zjawisko zaobserwowano w roku 2010 (spadek o 1,30%). Na początku analizowanego okresu (w latach 2000 - 2002) suma dochodów własnych oscylowała w granicach od 7 do 8 milionów złotych. W latach 2004 - 2008 wzrost dochodów własnych gminy Kozłowo corocznie przekraczał 10%. W roku 2005 dochody własne gminy przekroczyły 10 mln zł. Największy wzrost przychodów miał miejsce między rokiem 2005 i 2006 kiedy to przekroczył 20%. Przeciętny dochód przypadający na jednego mieszkańca gminy Kozłowo przez przeważającą część analizowanego okresu niższy niż przeciętny dochód przypadający na jednego mieszkańca zamieszkałego w gminach wiejskich województwa warmińsko - mazurskiego. Wyjątkiem były lata 2008 i 2009, kiedy przeciętny dochód na 1 mieszkańca w gminie Kozłowo przewyższał dochód na jednego mieszkańca w gminach wiejskich województwa o odpowiednio: 74 i 268 złotych.

Wykres 10. Wielkość budżetu gminy Kozłowo w latach 2000 - 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

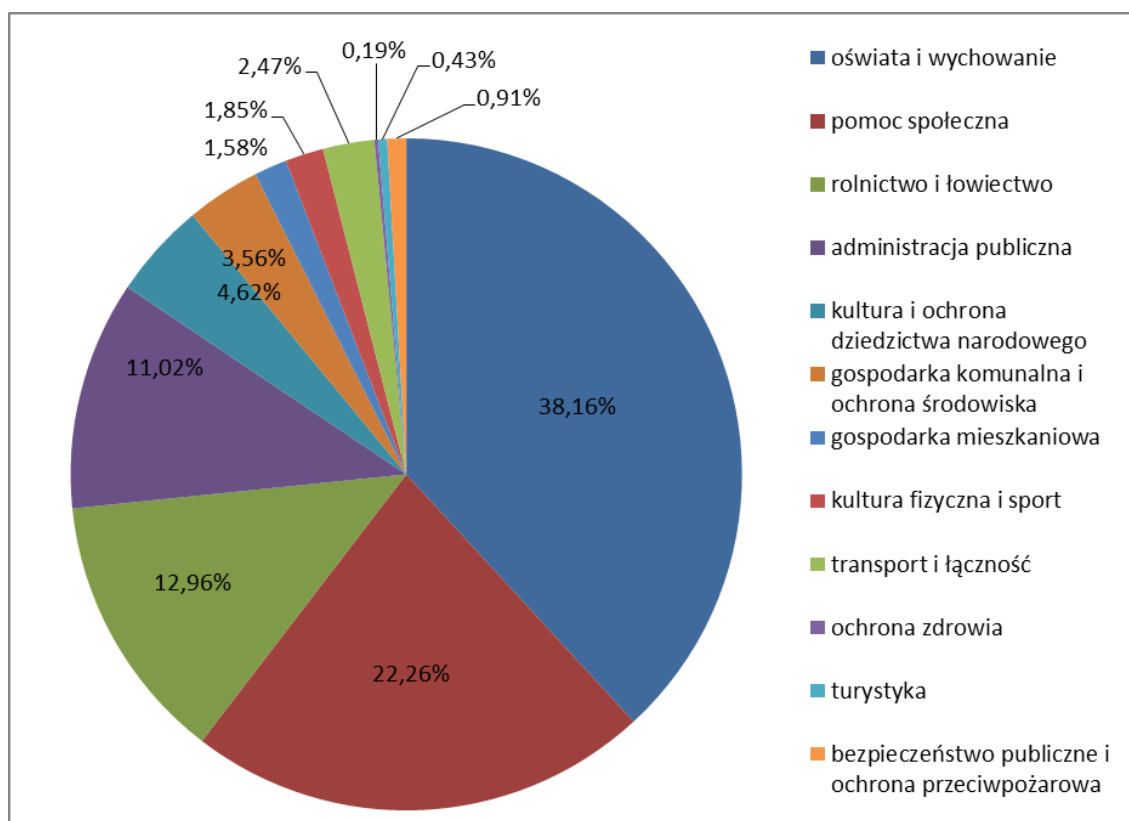
Wykres 11. Procentowa struktura dochodów gminy Kozłowo w 2011 roku
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

7.1 Dochody budżetowe gminy Kozłowo

Subwencje stanowią przeważającą część w źródłach utrzymania gminy. W roku 2011 subwencje wyniosły 9 086 554, 00 zł, co stanowiło 46% wszystkich dochodów gminy. Dotacje w 2011 r. wyniosły 5 21 1539,45 zł (26% dochodów gminy). Dochody własne były kolejnym ważnym źródłem finansowania gminy Kozłowo. Z tego tytułu w 2011 r. gmina uzyskała 5 602 346,71 zł, co stanowiło 28 % ogólnych dochodów.

Dzięki dochodom podatkowym, składającym się na dochody własne, gmina Kozłowo uzyskała łącznie 3 569 577,90 zł(18% ogółu dochodów).

7.2 Wydatki budżetowe gminy Kozłowo

Wykres 12. Procentowa struktura wydatków gminy Kozłowo w 2011 roku
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując strukturę wydatków gminy Kozłowo zauważa się 4 główne źródła wydatków. Pierwszym z nich jest oświata i wychowanie, która w 2011 roku pochłonęła 7 576 960,29 zł. Na powyższą kwotę złożyły się między innymi: utrzymanie szkół podstawowych, gimnazjów i przedszkoli, a także wynagrodzenia dla pracowników ww. placówek.

Kolejnym ważnym źródłem wydatków gminy Kozłowo była pomoc społeczna. W roku 2006 na pomoc społeczną przeznaczono 4 418 740,72 zł, co stanowiło ok. 22 % ogółu wydatków gminy Kozłowo. Kolejnym największym

źródłem wydatków były rolnictwo i łowiectwo, na które przeznaczono łącznie 2573602,67 zł (ok. 13 % wydatków).

Na administrację publiczną gmina przeznaczyła 2 188 663,86 zł, co stanowiło 11,02% ogólnych wydatków w 2011 roku. Pozostałe ważne źródła wydatków to: gospodarka mieszkaniowa (313 133,52 zł), gospodarka komunalna i ochrona środowiska (707 063,77 zł), kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (917 387,87 zł), transport i łączność (490 650,51 zł), kultura fizyczna i sport (366 447,21 zł), bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa (179706,14 zł), turystyka (85 306,56 zł) oraz ochrona zdrowia (37 211,98 zł).

8 Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia oraz występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych

Na obszarze gminy Kozłowo nie występują zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej. Jedynym zagrożeniem mogącym wystąpić na terenie gminy jest transport drogowy materiałów niebezpiecznych (głównie substancji ropopochodnych, gazu płynnego, amoniaku, kwasu siarkowego, kwasu fluorowodorowego, tlenku ołowiu), stwarzając potencjalną możliwość wystąpienia awarii. Do źródeł stwarzających potencjalne awarie przemysłowe należy również przebiegająca przez gminę Kozłowo linia przesyłowa gazu ziemnego (wysokiego ciśnienia).

Odrębne zagrożenie dla środowiska oraz zdrowia i życia ludzi stanowi możliwość wystąpienia klęsk żywiołowych, które w gminie najczęściej mogą być spowodowane pożarami lasów bądź powodzią. Na omawianym terenie zagrożenia powodziowe mogą wystąpić w przypadku niekorzystnych zjawisk hydrologicznych. Na przedmiotowym terenie występuje zagrożenie powodziowe związane z brakiem wałów przeciwpowodziowych. Na obszarze gminy do powodzi dojść może jedynie w przypadku splotu niekorzystnych zjawisk hydrologicznych, np. intensywne opady, szybkie topnienie śniegów, zjawiska lodowe, powodujące podwyższenie stanu wód w rzekach. Ewentualne zagrożenie powodziowe występuje lokalnie na rzece Nida, która jest w zasadzie typowym nizinny ciek, charakteryzującym się niewielkimi spadkami średnio poniżej 0,5 ‰.

W granicach gminy nie występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych.

9 Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami

9.1 Sieć drogowa

Sieć drogową na terenie gminy Kozłowo tworzą drogi krajowe wojewódzkie, powiatowe i gminne. Droga krajowa nr 7 stanowi element nadrzędnego układu komunikacyjnego województwa warmińsko-mazurskiego, natomiast drogi wojewódzkie (nr 545 i 538) należą do podstawowego układu komunikacyjnego województwa. Pozostałe drogi stanowią komunikacyjny układ uzupełniający województwa.

Drogi krajowe

Przez gminę Kozłowo przebiega fragment drogi krajowej nr 7 (E -77) Gdańsk - Ostróda - Olsztynek - Warszawa - Kraków - granica państwa, klasy technicznej GP. Jest to odcinek zaledwie 1,3 km, niemniej jednak odgrywa ona istotną rolę w systemie komunikacyjnym gminy Kozłowo. Bezpośrednio z dróg gminnych można dostać się na drogę krajową nr 7 i szybko dojechać do Olsztyna, Gdańska bądź Warszawy.

Drogi wojewódzkie

Przez teren gminy Kozłowo przebiegają dwie drogi wojewódzkie:

- nr 545 (relacji: Działdowo - Nidzica - Jedwabno) klasa techniczna G;
- nr 538 (relacji: Radzyń Chełm. - Łasin) - Nowe Miasto Lubawskie - Uzdowo - Rozdroże klasa techniczna Z.

Ponadto, przewiduje się wprowadzenie obwodnicy miejscowości Kozłowo w ciągu drogi wojewódzkiej nr 545.

Drogi powiatowe

Drogi powiatowe przebiegające przez gminę zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 26. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Kozłowo

Lp.	Nr. drogi	Przebieg drogi powiatowej	Długość
1	1253 N	Rychnowo - Pacóltowo - Zybułtowo - Wierzbowo - Klęczkowo - Komorniki	16,165
2	1264 N	Leszcz - Jankowice - Rączki - Moczysko	25,126
3	1304 N	dr. woj. nr 544 - Jabłonowo - Niechłonin - Narzym - Wola (dr. nr 1548 N)	2,820
4	1530 N	Januszkowo - Frąkново - Wietrzychowo	8,121
5	1538 N	Sątop - Szerokopaś - Nidzica (dr. nr 545)	11,530
6	1540 N	Turowo - Turówko - Wronowo	5,113
7	1546 N	dr. nr 1253 N - Kozłowo	4,031
8	1548 N	dr. nr 1587 N - Krokowo - Napierki	11,605
9	1550 N	Kozłowo - Zaborowo - Kanigowo	12,298
10	1552 N	Zakrzewo - Zalesie - Zaborowo	7,120
11	1558 N	Krokowo - Powierż - Janowiec Kościelny (dr. nr 1560 N)	12,668
12	1585 N	Mielno - Rączki (dr. nr 1264 N)	7,700
13	1587 N	Szkotowo - Rogóż - Kozłówko - Zakrzewo - Sarnowo - Działdowo (ul. Nidzicka)	21,011
14	1589 N	Nidzica - Zaborowo (dr. nr 1550 N)	8,102
15	1597 N	Szymany - Szkudaj	4,168
16	1611 N	Kownatki - Kamionka	4,278
17	1904 N	Klęczkowo - Krasnołaka - gr. pow. - Sarnowo	1,707
18	1906 N	Zalesie - Krokowo	4,243
RAZEM			167,806

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zarządu Dróg w Nidzicy.

Drogi gminne

Pozostałe drogi to drogi gminne stanowiące uzupełnienie powyżej przedstawionej sieci drogowej. Wykaz dróg gminnych znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 27. Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Kozłowo

Lp.	Numer drogi	Przebieg drogi	Długość
1	189001 N	gr. gm. - Borowina - Turówko	3,6
2	189002 N	gr. gm. (Frąknowo) - Januszkowo	2,0
3	189003 N	gr. gm. (Frąknowo) - Michałki	2,2
4	189004 N	Michałki - Szkotowo	3,4
5	189005 N	Januszkowo - dr. gm. nr 189004 N	2,4
6	189006 N	Januszkowo - Kownatki	2,8
7	189007 N	dr. pow. nr 1264 N - Siemianowo - Szkotowo	4,0
8	189008 N	Szkotowo - Dziurdziewo	5,0
9	189009 N	dr. gm. nr 189008 N (Szkotowo) - dr. gm. nr 189008 N (Kamionki kol.)	4,0
10	189010 N	Dziurdziewo - dr. woj. nr 538	3,2
11	189011 N	Wierzbowo - Rogóż kol.	1,0
12	189012 N	Szkotowo - gr. gm. (Załuski)	2,2
3	189013 N	Rogóż - Rogózek	3,0
14	189014 N	Lipowo - Sławka Mała - Kozłowo	9,3
15	189015 N	Kozłówko - dr. pow. nr 1587 N	1,7
16	189016 N	Sarnowo - Sarnowo kol.	4,6
17	189017 N	Sarnowo - dr. pow. nr 1552 N	2,2
18	189018 N	dr. pow. nr 1552 N - Zakrzewko	2,3
19	189019 N	Kozłowo - Niedanowo	4,2
20	189020 N	Zakrzewo - dr. gm. nr 189019 N	2,0
21	189021 N	dr. pow. nr 1550 N - Zalesie	3,0
22	189022 N	Pielgrzymowo - dr. pow. nr 1550 N	2,5
23	189023 N	Ważyny - dr. gm. nr 189024 N	2,8
24	189024 N	dr. pow. nr 1597 N - Górowo	1,8
25	189025 N	Bartki - dr. pow. nr 1597 N	1,5
26	189026 N	Bartki - dr. pow. nr 1558 N	1,1
27	189027 N	Bartki - dr. pow. nr 1558 N	1,5
28	189028 N	Bartki - dr. pow. nr 1558 N	2,5
29	189029 N	Szkudaj - gr. gm. (dr. kraj. nr 7)	2,5
30	189030 N	Kozłowo - gr. gm. (Białuty)	1,9
31	189031 N	Krokowo - dr. pow. nr 1304 N	2,7
32	189032 N	Wola - gr. gm. (Białuty)	2,1
33	189033 N	gr. gm. - dr. pow. nr 1550 N	1,0
34	189034 N	gr. gm. - Ważyny	1,2
35	189035 N	gr. gm. - Turowo	1,1
36	189036 N	Sarnowo - Zakrzewko kol.	2,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu gminy Kozłowo.

9.2 Transport kolejowy

Przez gminę Kozłowo przebiega linia kolejowa nr 216 relacji Działdowo - Olsztyn Główny. Umożliwia ona mieszkańcom gminy dotarcie do miasta wojewódzkiego, Olsztyna.

9.3 Ścieżki rowerowe

Przez teren gminy przebiegają trzy szlaki rowerowe, które stanowią element międzyregionalnej trasy rowerowej łączącej Nidzicę z Działdowem. Są to szlaki rowerowe: niebieski, żółty i zielony.

- **Szlak niebieski** - Szkotowo - Kownatki - Turowo - Turówko - Januszkowo - Szkotowo o długości 20,6 km. Szlak rozpoczyna się w miejscowości Szkotowo. We wsi do dzisiejszych czasów zachował się z początków XX w. eklektyczny dwór usytuowany na wzniesieniu. Interesującym zabytkiem jest również neogotycki kościół parafialny pw. św. Józefa Robotnika i Matki Boskiej Różańcowej zbudowany w latach 1874-1877. Nieopodal wsi znajduje się dobrze zachowany cmentarz żołnierzy poległych w I Wojnie Światowej. Kolejną miejscowością na trasie są Kownatki, wieś typowo turystyczna, położona nad jeziorem. Z Kownatek docieramy drogą asfaltową do Turowa. Majątek Turowo w XVI w. należał do szlachcica polskiego Jana Prawdzica Wołyńskiego. Najważniejszym zabytkiem wsi jest neogotycki kościół pw. św. Michała Archanioła i Wniebowzięcia N. M. P. zbudowany w latach 1894-95. Z Turowa jadąc dalej drogą asfaltową docieramy do wsi Turówko położonej nad niewielkim jeziorem a następnie wsi Januszkowo. Tu zjeżdżamy z szosy w prawo kierując się polną drogą do brzegu Jeziora Kownatki. Dalej kierując się na południowy - wschód mijamy po prawej stronie jezioro Szkotowskie z kąpieliskiem i dojeżdżamy do Szkotowa.
- **Szlak czerwony** - jest to szlak tzw. łącznikowy o długości 3 km. Zadaniem tego szlaku jest umożliwienie dojazdu do Nidzicy bezpośrednio z szlaku zielonego w miejscowości Piątki. Można nim bezkolizyjnie przedostać się na drugą stronę drogi E7 i dotrzeć do centrum Nidzicy.
- **Szlak zielony** - Kozłowo - Sarnowo - Niedanowo - Zaborowo - Szymany - Ważyny - Kamionka - Kanigowo - Borowy Młyn - Piątki - Olszewo -

Pielgrzymowo - Kozłowo długości 36,6 km. Trasa rowerowa zaczyna się w miejscowości gminnej Kozłowo. Ok. 0,5 km za przejazdem kolejowym, na łuku drogi jedziemy na wprost w drogę gruntową, którą dojeżdżamy do Pielgrzymowa. Dalej kierujemy się przez Olszewo do wsi Piątki. Z Piątek jedziemy gruntową drogą przez Borowy Młyn i dojeżdżamy do Kanigowa. We wsi zachował się godny obejrzenia kościół, z XVIII w. z interesującą szachulcową wieżą. Przy kościele pomnik poległych w latach 1914-18. Z Kanigowa jedziemy do Kamionki, wsi gdzie funkcjonuje już Garncarska Wioska. Wszystko to z myślą o turystach, którym warsztaty rzemieślnicze oferują swoje usługi. Przez Ważyny docieramy do Szyman, gdzie ponownie przecinamy rzeczkę Nidę. Dalej jedziemy przez Zaborowo, gdzie znajduje się zbudowany w 1740 r. murowano-drewniany kościół. Z Zaborowa droga prowadzi nas przez Zalesie, Niedanowo i Zakrzewko do Sarnowa. We wsi, obok cmentarza, murowany kościół z pocz. XIX w. Z Sarnowa jedziemy na północ. W Zakrzewie mijamy linię kolejową. Stąd szosą docieramy do Kozłowa.

9.4 System zaopatrzenia w wodę

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy Kozłowo wg danych GUS z 2009r. wynosiła 59,2 km. Za pomocą sieci dostarczonych zostało 105,9 dm³ wody, z której skorzystało 4 570 mieszkańców gminy.

Gmina korzysta z 15 ujęć wody, z czego jedno znajduje się poza granicami gminy, w miejscowości Powierż. Sieć wodociągowa nie obejmuje całego obszaru gminy. Siecią połączonych jest na ogół kilka miejscowości korzystających z jednego ujęcia wody.

Miejscowości wyposażone w sieć wodociągową:

- Turowo (ujęcie wody w Turowie),
- Turówko (ujęcie wody w Turówku),
- Januszkowo (ujęcie wody w Januszkowie),
- Kownatki, Szkotowo, Lipowo (ujęcie wody w Szkotowie),
- Kamionki (ujęcie wody w Kamionkach),
- Siemianowo (ujęcie wody w Siemianowie),

- Sławka Wielka (ujęcie wody w Sławce Wielkiej),
- Gołębiewo (ujęcie wody w Gołębiewie),
- Sątop, Cebulki, Zaborowo (ujęcie wody w Cebulkach),
- Kozłowo (ujęcie wody w Kozłowie),
- Sarnowo (ujęcie wody w Sarnowie),
- Zakrzewo (ujęcie wody w Zakrzewie),
- Niedanowo (ujęcie wody w Niedanowie),
- Krokowo (ujęcie wody w Krokowie),
- Bartki, Szkudaj, Górowo (ujęcie wody w Powierżu).

9.5 Sieć kanalizacji sanitarnej

Według danych GUS z 2011 r., sieć kanalizacyjna na terenie gminy Kozłowo zajmuje 48,4 km, podłączonych jest do niej 215 gospodarstw domowych. Rocznie za pomocą sieci kanalizacyjnej odprowadzanych jest 60 dm³ ścieków. Bezpośrednio z sieci kanalizacyjnej korzysta 1496 mieszkańców gminy.

Na terenie gminy działają 2 oczyszczalnie ścieków. Ładunki zanieczyszczeń po oczyszczeniu przedstawiają się następująco:

Lp	Ładunki zanieczyszczeń	Jednostka	Ilość
1.	BZT 5	kg/rok	414
2.	ChZT	kg/rok	2 558
3.	Zawiesina	kg/rok	98
4.	Azot ogólny	kg/rok	65
5.	Fosfor ogólny	kg/rok	33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gmina rocznie wytwarza 10 t osadów.

W sieć kanalizacyjną wyposażone są następujące miejscowości:

- Januszkowo, częściowo Kownatki, Szkotowo, Lipowo (oczyszczalnia ścieków w Szkotowie),
- częściowo Kozłowo, Sątop, częściowo Cebulki (oczyszczalnia ścieków w Kozłowie)

Pozostałe gospodarstwa korzystają z przydomowych zbiorników bezodpływowych.

9.6 Gospodarka odpadami

Na terenie gminy produkowanych jest rocznie ok. 125,8 t odpadów komunalnych. Wszystkie odpady pochodzą z gospodarstw domowych.

W chwili obecnej systemem zbiórki odpadów zmieszanych na terenie gminy objętych jest ok. 90% mieszkańców, funkcjonuje tu również system selektywnej zbiórki odpadów opakowaniowych. Zbiórkę i transport odpadów zmieszanych prowadzi Zakład Gospodarki Komunalnej w Kozłowie. Zbiórka odpadów komunalnych oparta jest kontenerach KP-7 (o pojemności 7 m³).

W 2004 gmina przystąpiła do Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna”. Odpady gromadzone są na składowisku odpadów w Zakrzewie, gmina Działdowo, gdzie znajduje się również zbiornica zużytego sprzętu elektrycznego.

9.7 Gazownictwo

Obecnie gmina nie jest zaopatrywana w gaz ziemny. Przez obszar gminy przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia:

- DN 200 PN 6,3 MPa Uniszki Zawadzkie - Nidzica;
- DN 400 PN 6,3 MPa Uniszki Zawadzkie - Nidzica.

W miejscowości Górowo znajduje się układ zaporowo-upustowy.

Planowane jest zaopatrzenie gminy w gaz ziemny, poprzez poprowadzenie nitki gazociągu na odcinku Nidzica - Kozłowo, jednak nie wyznaczono jeszcze dokładnej trasy przebiegu gazociągu.

9.8 Elektroenergetyka

Na sieć elektroenergetyczną składają się:

- linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV, Nidzica - Działdowo;

- linie elektroenergetyczne 15 kV średniego napięcia;
- linie elektroenergetyczne niskiego napięcia;
- główny punkt zasilania 110 kV/15 kV, znajdujący się poza granicami gminy Kozłowo - w Nidzicy
- stacje transformatorowo - rozdzielcze 15/0,4 kV.

9.9 Zaopatrzenie w ciepło

Siecią ciepłowniczą na terenie gminy objęte jest osiedle mieszkaniowe w miejscowości Kozłowo. Pozostała część gminy nie jest objęta siecią ciepłowniczą i korzysta z lokalnych źródeł ciepła.

10 Obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów odrębnych

W granicach gminy występują obiekty i obszary chronione na podstawie następujących przepisów odrębnych:

- **Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody (opisane szczegółowo w rozdziale 2):**
  - Obszary Chronionego Krajobrazu:
    - Obszar Chronionego Krajobrazu Jezioro Mielno;
    - Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Nidy i Szkotówki;
  - Pomniki przyrody:
    - „Dęby Parkowe w Zabłociu Kozłowskim” (42 szt.);
    - 4 lipy parkowe położone w Parku Podworskim Zakrzewo - Sarnowo;
  - ECONET - Polska;
  - Korytarze ekologiczne:
    - Dolina Górnej Wkry;
    - Dolina Szkotówki wraz z doliną Sławskiej Strugi.

- **Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów ustawy Prawo Geologiczne i Górnicze (opisane szczegółowo w rozdziale 11):**
  - Obszary i tereny górnicze:
    - JANUSZKOWO - POLE N;
    - JANUSZKOWO - POLE W;
    - JANUSZKOWO - POLE E;
    - JANUSZKOWO I;
    - JANUSZKOWO II;
    - JANUSZKOWO B;
    - MICHAŁKI;
    - SZKOTOWO;
    - SZKOTOWO I;
  - Udokumentowane złoża kopalin:

- Rozpoznane i udokumentowane zasoby surowców naturalnych (złoża zawierające piasek ze żwirem) występują w miejscowościach: Januszkowo, Michałki, Szkotowo i Siemianowo.
- **Obiekty i teren chronione na podstawie przepisów ustawy Prawo Wodne:**
  - Strefy ochronne ujęć wód, strefy ochrony bezpośredniej ustanowione na podstawie decyzji Starosty Nidzickiego;
  - Zasoby wód podziemnych:
    - GZWP 214, za wyjątkiem północno-zachodniego fragmentu gminy;
    - GZWP 215, za wyjątkiem północnej części gminy Kozłowo - granica zbiornika przebiega tuż poniżej jeziora Kownatki;
  - Obszary szczególnego zagrożenia powodzią (opisane szczegółowo w rozdziale 15).
- **Obszary chronione na podstawie przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych:**
  - Gleby chronione: gleby klasy III (w granicach gminy brak gleb klasy I-II), opisane szczegółowo w rozdziale 2.1.4.
- **Obszary chronione na podstawie przepisów ustawy o lasach:**
  - Lasy ochronne, opisane szczegółowo w rozdziale 2.2.5.
- **Obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:**
  - Obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa warmińsko - mazurskiego, ujęte w ewidencji zabytków oraz zewidencjonowane stanowiska archeologiczne, opisane szczegółowo w rozdziałach 4.2 - 4.4.

11 Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych

11.1 Udokumentowane złoża kopalin

Rozpoznane i udokumentowane zasoby surowców naturalnych (złoża zawierające piasek ze żwirem) występują w miejscowościach: Januszkowo, Michałki, Szkotowo i Siemianowo.

W kontekście całego obszaru gminy udokumentowane złoża kopalin zajmują nieznaczną część powierzchni gminy i zlokalizowane są przeważnie w pewnym oddaleniu od skupisk obszarów zainwestowanych, co stanowi pozytywne uwarunkowanie zagospodarowania przestrzennego.

11.2 Wody podziemne

W granicach gminy występuje Główny Zbiornik Wód Podziemnych 214. Jego zasięg obejmuje prawie cały obszar gminy Kozłowo, za wyjątkiem północno-zachodniego skraju.

Prawie cała gmina położona jest również w granicach zbiornika Głównego Zbiornika Wód Podziemnych 215, za wyjątkiem jej północnej części - granica zbiornika przebiega tuż poniżej jeziora Kownatki.

Powyższe uwarunkowania są korzystne w odniesieniu do ochrony zasobów wód podziemnych.

11.3 Tereny i obszary górnicze

W granicach gminy występują tereny i obszary górnicze: JANUSZKOWO - POLE N, JANUSZKOWO - POLE W, JANUSZKOWO - POLE E, JANUSZKOWO I, JANUSZKOWO II, JANUSZKOWO B, MICHAŁKI, SZKOTOWO, SZKOTOWO I. Ww. obszary zostały uwidocznione na rysunku studium.

Występowanie w granicach gminy obszarów i terenów górniczych, skutkuje na ogół ograniczeniami w wyznaczaniu nowych obszarów zabudowanych.

12 Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy

W celu określenia uwarunkowań wynikających z potrzeb u możliwości rozwoju gminy Kozłowo sporządzono analizę SWOT.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – przeświadczenie władz gminy o konieczności planowego rozwoju gospodarczego i przestrzennego; – aktywna i otwarta społeczność lokalna; – dobra współpraca z samorządem lokalnym; – wysokie walory krajobrazowe w północnej części gminy; – wysokie walory związane z dziedzictwem historycznym i kulturowym; – czyste otoczenie i środowisko naturalne; – dobre warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego; – występowanie ścieżek rowerowych; – występowanie dużych jednolitych przestrzeni otwartych zlokalizowanych z dala od skupisk zabudowy. 	<ul style="list-style-type: none"> – niektóre miejscowości nie posiadają sieci wodociągowej, czy kanalizacyjnej; – niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna tj. plaże, parkingi leśne, pola biwakowe; – niezadowalający stan sieci komunikacyjnej; – brak ciągów pieszych; – wysoki poziom bezrobocia, brak nowych miejsc pracy poza rolnictwem; – brak sieci gazowej na terenie gminy; – odpływ młodej i wykształconej ludności do wielkich miast.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej i idący za tym rozwój funkcji turystycznej; – zmniejszenie liczby osób bezrobotnych poprzez reintegrację społeczną i zawodową, a także dokształcanie społeczeństwa i tworzenie nowych miejsc pracy; – promocja gminy - pojawienie się inwestorów; – rozwój kontaktów i współpracy międzynarodowej; – rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego; – rozwój energetyki wiatrowej, co podniesie atrakcyjność inwestycyjną i prestiż gminy; – inwestycje związane z promowaniem miejsc o wysokich walorach historycznych i kulturowych, jako element rozwoju turystyki lokalnej i ponadlokalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> – brak rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej - brak rozwoju turystyki; – brak promocji gminy; – zwiększona migracja młodych mieszkańców w kierunku dużych miast; – brak tworzenia nowych miejsc pracy poza rolnictwem, zwiększenie się bezrobocia; – brak inwestowania w dziedzictwo historyczno - kulturowe gminy - skazanie obszarów o znaczeniu historycznym na nieodwracalne zniszczenia i „zapomnienie”, brak czynnika sprzyjającego rozwojowi turystyki.

Źródło: Opracowanie własne.

13 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Na terenie gminy Kozłowo obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, powołane następującymi uchwałami:

1. Uchwała nr XXXI/188/02 Rady gminy w Kozłowie z dnia 18 września 2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowo - usługowej we wsi Szymany, gmina Kozłowo;
2. Uchwała nr XXXI/189/02 Rady Gminy w Kozłowie z dnia 18 września 2002 roku w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Kozłowo w obrębie geodezyjnym Szkotowo - Kownatki;
3. Uchwała nr XXIX/199/2006 Rady Gminy w Kozłowie z dnia 29 czerwca 2006 roku w sprawie sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego na zachód od wsi Januszkowo, gm. Kozłowo;
4. Uchwała nr VI/24/2007 Rady Gminy w Kozłowie z dnia 30 stycznia 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Kozłowo dla terenów boisk i wielofunkcyjnych obiektów usługowych;
5. Uchwała nr VII/36/2007 Rady Gminy w Kozłowie z dnia 19 marca 2007 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Kozłowo terenów rejonu Kownatki-Szkotowo;
6. Uchwała nr XI/77/2007 Rady Gminy w Kozłowie z dnia 24 września 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działek nr 112/4 i 115/4 w obrębie geodezyjnym Górowo, gmina Kozłowo;
7. Uchwała nr XLVII/345/2010 Rady Gminy w Kozłowie z dnia 12 sierpnia 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Kozłowo dla działek o numerach geodezyjnych 10/1 i 12/1, w obrębie Januszkowo.

14 Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Uwarunkowania dotyczące zagospodarowania terenu wynikające z realizacji ponadlokalnych celów publicznych na poziomie województwa i kraju określa Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, który zakłada:

- Przebudowę dróg wojewódzkich: nr 538 Łasin-Nidzica i nr 545 Działdowo-Nidzica-Jedwabno, układu podstawowego do parametrów technicznych klasy G;
- Uzupelnienie międzynarodowych tras rowerowych trasami międzyregionalnymi, regionalnymi i lokalnymi, wyznaczanymi przez samorządy;
- Przebudowa linii kolejowej Działdowo-Olsztyn;
- Budowa gazociągu DN 100 do Kozłowa z istniejącego gazociągu tranzytowego;
- Przebudowa dróg układu uzupełniającego do wymaganych klas technicznych;
- Na terenach prawnie chronionych funkcje gospodarcze winny być podporządkowane zasadom ochrony wynikającym z przepisów prawnych;
- Na obszarze węzłów hydrograficznych, zmniejszenie nieregularności odpływu wód realizowane będzie przez zwiększenie zalesień oraz poprawę małej retencji;
- Na obszarze zbiorników wód użytkowych bez izolacji od powierzchni terenu, ochrona i poprawa jakości wód podziemnych realizowana będzie przez zwiększenie reżimów w gospodarce wodno-ściekowej oraz dolesianie;
- Na obszarze zlewni pojeziernej, ochronę czystości wód powierzchniowych, głównie jezior, realizować się będzie przez zwiększenie reżimów w gospodarce ściekowej, wprowadzenie form zagospodarowania mało uciążliwych dla środowiska, tworzenie wokół jezior i rzek stref ochronnych zagospodarowanych trwałą zielenią i nie zabudowanych, przywracanie dopływom do jezior co najmniej II klasy czystości;

- Zwiększenie lesistości - zalesienie gruntów o ogólnej powierzchni ok. 5000 ha;
- Budowa ponadlokalnych urządzeń infrastruktury technicznej;
- Poszerzenie rozpoznania dorobku kulturowego na terenie województwa i uporządkowanie ewidencji.

15 Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej

Studium wskazuje obszar szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie przewyższenia $p=1\%$ (tzw. woda stuletnia) w oparciu o "Studium dla potrzeb ochrony Przeciwpowodziowej" dla rzeki Wkry. Na terenie gminy Kozłowo obszar ten obejmuje tereny po obu stronach rzeki Nidy.

Przy wyznaczaniu nowych terenów na cele zainwestowane należy ograniczyć wprowadzanie nowych inwestycji na tereny objęte szczególnym zagrożeniem powodzią.

SPIS TABEL

Tabela 1. Wykaz sołectw w gminie Kozłowo.....	7
Tabela 2. Powierzchnia gruntów rolnych w gminie Kozłowo - wg rodzajów ...	13
Tabela 3. Zbiorcza klasyfikacja gleb gminy Kozłowo.....	14
Tabela 4. Wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej na terenie gminy	14
Tabela 5. Wykaz jezior na terenie gminy	18
Tabela 6. Średnie natężenie ruchu na poszczególnych rodzajach dróg w gminie Kozłowo	28
Tabela 7. Ocena wstępna jakości wód jeziora Kownatki - badania oparte o monitoring diagnostyczny (2009 r.)	34
Tabela 8. Struktura władania gruntów	39
Tabela 9. Struktura użytkowania gruntów w gminie Kozłowo, stan na 14.02.2012r.	40
Tabela 10. Obiekty wpisane do rejestru zabytków	42
Tabela 11. Obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wskazane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków.....	43
Tabela 12. Zabytkowe cmentarze ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wskazane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków.	48
Tabela 13. Parki ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wskazane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków.	50
Tabela 14. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Kozłowo	51
Tabela 15. Przydrożne aleje drzew typowane do ochrony jako element krajobrazu kulturowego.	52
Tabela 16. Liczba ludności w miejscowościach gminy Kozłowo, stan na dzień 31.08.2012r.	53
Tabela 17. Sytuacja demograficzna gminy Kozłowo na tle powiatu nidzickiego i województwa warmińsko-mazurskiego	54
Tabela 18. Migracje na pobyt stały w gminie Kozłowo wg typu i kierunku w latach 2000-2007	56
Tabela 19. Pracujący wg płci w gminie Kozłowo w latach 2003-2011	60
Tabela 20. Bezrobotni wg płci w gminie Kozłowo w latach 2003-2011	62

Tabela 21. Bezrobotni w gminie Kozłowo według wykształcenia w latach 2006 - maj 2008	62
Tabela 22. Struktura wykształcenia ludności gminy Kozłowo w 2002r.....	64
Tabela 23. Sytuacja mieszkaniowa w gminie Kozłowo w latach 2000 i 2010 ..	65
Tabela 24. Stan uczniów w szkołach gminy Kozłowo - rok szkolny 2012/2013	66
Tabela 25. Tempo zmian dochodów budżetowych gminy Kozłowo na tle gmin wiejskich województwa warmińsko- mazurskiego	68
Tabela 26. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Kozłowo	75
Tabela 27. Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Kozłowo	76

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Gminy sąsiadujące z gminą Kozłowo	5
Rysunek 2. Główne zbiorniki wód podziemnych.....	15

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura użytkowania gruntów w gminie Kozłowo	40
Wykres 2. Współczynnik urodzeń i zgonów w gminie Kozłowo w latach 2000 - 2011	55
Wykres 3. Struktura płci i wieku ludności gminy Kozłowo w 2010 roku	57
Wykres 4. Struktura wieku ekonomicznego w gminie Kozłowo w 2010r.	58
Wykres 5. Struktura ekonomicznego wieku mieszkańców gminy Kozłowo w latach 2000-2010	58
Wykres 6. Pracujący wg sektora ekonomicznego w gminie Kozłowo w 2005r.	61
Wykres 7. Pracujący wg sektorów własności w gminie Kozłowo w 2005r.....	61
Wykres 8. Ludność gminy Kozłowo wg głównego źródła utrzymania w 2002r..	64
Wykres 9. Zasoby mieszkaniowe w gminie Kozłowo w 2007 roku.....	65
Wykres 10. Wielkość budżetu gminy Kozłowo w latach 2000 - 2011	69
Wykres 11. Procentowa struktura dochodów gminy Kozłowo w 2011 roku.....	70
Wykres 12. Procentowa struktura wydatków gminy Kozłowo w 2011 roku.....	71